

Filip Krčmar • Aleksandar Stefanov  
Tihomir Bogović • Aleksandar Radlovački

## GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

*„Poštovanje koje je prvi čovek gajio prema mrtvima već je samo po sebi dokaz o živoj mašti i snovima, možda je odigralo veću ulogu u fiksiranju određenog prostora za sastajanje i trajne naseobine na kraju nego svi ostali praktični razlozi. U surovom nomadskom dobu paleolitskog čoveka mrtvi su bili prvi koji su dobili stalno prebivalište: udubljenje u steni, humku označenu gomilom kamenja, ili zajedničku mogilu. To su bile upadljive tačke kojima su se živi verovatno vraćali u redovnim razmacima na razgovor sa duhovima svojih predaka ili sa željom da ih smire. Iako je živima potreba da skupljaju hranu i da love otežavala stalno naseljavanje na određenom mestu, mrtvi su to sebi mogli da dopuste. Pre mnogo vremena Jevreji su polagali pravo na zemlju u kojoj su bili zakopani njihovi preci; to su smatrali svojom očevinom. Čini se da je to verovanje vladalo odavno. Grad mrtvih je stariji od grada živih. U određenom smislu, grad mrtvih je prethodnik, gotovo srce, svakog živog grada. Urbani život proteže se u istorijskom rasponu od najranijih grobova prvog čoveka do poslednjeg groblja, Nekropolisa, u kome jedna civilizacija za drugom nalazi svoj kraj“.*

Luis Mamford

**Apstrakt:** Jevrejsko groblje u Zrenjaninu (nekadašnjem Velikom Bečkereku i Petrovgradu) otvoreno je 1828. godine i do danas je u dva navrata bilo premeštano sa jedne na drugu lokaciju. Prilikom poslednjeg izmeštanja 1986. godine, koje je bilo praćeno brojnim propustima i skandalima, nije sačinjen popis sahranjenih lica. Uz kratak istorijat seoba jevrejskog groblja

i opis današnje lokacije, u radu su predstavljeni rezultati višemesečnog istraživačkog rada kojim se ova greška nastojala ispraviti. Pored mape samog groblja sa izrađenom sistematizacijom nadgrobnih spomenika, data su imena svih pokojnika u izvornoj (nemačkoj i mađarskoj) i srpskoj ortografiji, kao i topografska oznaka njihovog spomenika u okviru groblja.

**Ključne reči:** Jevrejsko groblje, Veliki Bečkerek, Petrovgrad, Zrenjanin.

Iako se to možda ne bi dalo naslutiti po broju objavljenih naučnih radova, jevrejska zajednica nekadašnjeg Velikog Bečkereka/Petrovgrada često je u prošlosti bila predmet istraživanja.<sup>1</sup> Najprepoznatljiviji trag koji

<sup>1</sup>Najbogatiji izvor podataka o ovoj problematici predstavlja zaostavština Dragoljuba Čolića (1908–1982), publiciste i pasioniranog istoričara-amatera, koja se danas čuva u Istorijskom arhivu Zrenjanin. Čolić je u toku višedecenijskog istraživanja prikupio obimnu dokumentaciju o Jevrejima u Velikom Bečkereku/Petrovgradu, koja hronološki obuhvata period od 1854. do 1941. godine, a tematski – širok spektar oblasti od prisustva Jevreja u lokalnoj privredi, prosveti, kulturi, preko statističkih podataka o broju rođenih, venčanih i umrlih do spiskova postradalih u Drugom svetskom ratu. Ona je upravo po tematskom ključu grupisana u više celina i to: 1) *Iz banatske jevrejske hronike – Jevreji u srednjem i severnom Banatu*; 2) *Prilozi za hroniku o životu Jevreja u Zrenjaninu od 1854. do 1941. godine*; 3) *Jevreji u kulturi i prosveti Zrenjanina*; 4) *Jevreji u grafičkoj industriji Zrenjanina*; 5) *Jevreji u srednjim školama u Zrenjaninu*; 6) *Hronika o radu jevrejske škole u Zrenjaninu*; 7) *Prilozi za istoriju sinagoge u Zrenjaninu*; 8) *Imena Jevreja na spomen-obeležjima srednjeg Banata*; 9) *Jevrejke u ženskom pokretu Banata i prva proslava dana žena 8. marta 1914*; 10) *Hazena – sport jugoslovenske jevrejske ženske zajednice između dva svetska rata*; 11) *Viktor Elek (isečak iz novina)*; 12) *Pet biografija*; 13) *Dopis upućen Savezu jevrejskih opština Jugoslavije u vezi sa dostavom podataka o Jevrejima žrtvama fašizma, preživelim licima i licima čija je sudbina bila nepoznata*; 14) *Pojedinačne žrtve Jevreja u Banatu 1941–1944*; 15) *Spisak žrtava fašističkog terora 1941–1945. god. za pripadnike jevrejske narodnosti sačinjen na osnovu postojeće evidencije*; 16) *Spisak Jevreja iz Zrenjanina koji su preživeli fašistički teror za vreme Drugog svetskog rata*; 17) *Spisak Jevreja iz Zrenjanina žrtava fašističkog terora za vreme Drugog svetskog rata od 1941. do 1945. god.* 18) *Spisak Jevreja iz Zrenjanina iz vremena pred početak Drugog svetskog rata, nestalih u ratu, a čija sudbina je još neizvesna i neutvrđena*; 19) *Spisak preživelih Jevreja*; 20) *Spisak poginulih Jevreja, te saslušanje Albina Indlekofera i dva upitnika za podatke o Jugoslovenima Jevrejima koji su preživeli fašistički teror. Pojedine delove ove građe Čolić je koristio za pisanje svojih radova kasnije objavljenih u *Zborniku Jevrejskog istorijskog muzeja u Beogradu (Jevreji u grafičkoj industriji Zrenjanina, Zbornik Jevrejskog muzeja u Beogradu 4, Beograd, 1979, 193–198; Sinagoga u Zrenjaninu, Zbornik Jevrejskog muzeja u Beogradu 4, Beograd, 1979, 199–213; itd. U pismu Jakovu Eventovu u Izrael, jednom prilikom Čolić je napisao: „Budući da me u čitavom mom radu, koji traje decenijama najviše interesovala istorija pozorišta, sporta i Jevreja na ovom području, mislim da sam danas prva ličnost u pogledu poznavanja života i rada Jevreja... i da me u tome više niko ne**

su Jevreji ostavili u kolektivnom sećanju ovog grada, a koji je srazmerno tome i najviše poznat u javnom i naučnom diskursu, svakako je velelepna sinagoga, remek-delo čuvenog arhitekta Lipota Baumhorna, podignuta 1896, a porušena 1941. godine.<sup>2</sup> Sedam decenija nakon nestanka ove bogomolje, na prisustvo nekada brojnog i uticajnog lokalnog jevrejstva sećaju tek malobrojni ostaci – kako pisani, tako i materijalni. Nesumnjivo najupečatljiviji među ovim poslednjim je lokalno jevrejsko groblje, koje do dan-danas nije stavljeno pod lupu istoričara, iako to nesumnjivo zasluhuje: kako zbog svoje burne prošlosti, tako i zbog simbolike koju poseduje, specifične koncepcije i ostvarenosti u prostoru, do kontroverzi koje su ga pratile u novije vreme. Danas van funkcije i isključivo memorijalnog karaktera, ono se nalazi u Bašaidskoj ulici u Zrenjaninu, što je treća po redu lokacija otkad se zna za njegovo postojanje. Već ovaj podatak ga čini jedinstvenim, budući da je reč o jedinom gradskom groblju koje se selilo sa jednog mesta na drugo.

Iako se prvi Jevreji u Bečkereku spominju 1747. godine,<sup>3</sup> ostaje nepoznato gde su oni sahranjivali svoje mrtve. Na gradskoj mapi iz 1793. godine nije ucrtano nijedno drugo groblje osim pravoslavnog, u naselju Gradna ulica (današnja Gradnolica). Usled velikog požara koji je progutao veći deo grada krajem avgusta 1807. godine – uključujući tu i gradsku arhivu – danas nedostaju dragoceni podaci za drugu polovinu XVIII veka, ne samo o Jevrejima, već i o ostalim etničkim i verskim zajednicama. Poznato je da je 1806. ili 1808. godine u Velikom Bečkereku osnovana *Hevra Kadiša (Jevrejsko pogrebno društvo)*,<sup>4</sup> ali to ne govori ništa bliže o otvaranju groblja. Par podataka, međutim, upućuje jasno na 1828. godinu.

*može dostići i prestići*". (Горан Живић, Драгољуб Чолић. Ходочасник кроз историју завичаја (изложбени каталог), Зрењанин 2008, 11). Iako se na račun metodologije Čolićevog istraživanja i njegova tumačenja često mogu uputiti ozbiljne primedbe, u istraživanju jevrejske zajednice Velikog Bečkereka/Petrovgrada on je pokazao izuzetnu doslednost i sistematičnost.

<sup>2</sup>O bečkerečkoj/petrovgradskoj sinagogi v.: Dragoljub Čolić, *Sinagoga u Zrenjaninu*, Zbornik Jevrejskog muzeja u Beogradu 4, Beograd, 1979; Pavle Šosberger, *Sinagoge u Vojvodini*, Novi Sad, 1998; Vesna Karavida, *Zrenjanin – graditeljska baština*, Zrenjanin, 2002; Филип Крчмар, Липот Баумхорн – поводом 150 година од рођења, Рад Музеја Војводине 52, Нови Сад, 2010;

<sup>3</sup>А. Станојловић, Петровград, Зрењанин, 2004, 48;

<sup>4</sup>А. Станојловић, *nav. delo*, 435; up. sa: Војислава Радовановић, Јевреји у Банату, у публикацији: Банат кроз векове. Слојеви културе Баната, Београд, 2010, 763 (цитирано према: *PINKAS jevrejskih opština Jugoslavije – Enciklopedija jevrejskih naselja od osnivanja do posle Holokausta*, Jerusalem, 1988 (prev. Eugen Verber), 534;

U monografiji *Пејровіраг* iz 1938. godine, u prilogu pod nazivom Јевреји у Петровграду (str. 112–114), ondašnji nadrabin Mavro (Moric) Niderman zabeležio je sledeće o prvobitnoj lokaciji јеврејског гробља:

*„...Исїо шакo су [Јевреји – прим. aut.] имали и іробље, које се налазило са десне стране Ечканског друма, у близини данашње фабрике шећера (podv. aut.), іге су моіли још іре 10 іодина іокоіаїи мрїве. Из шoї времена осїшала су два надіробна сїоменика. Наїїис на једном іоїише из 1828. іодине, шїе овековечава име једної значајної човека: Меира Шїамїе. Наїїис на друіом іоїише из 1832, а налази се на гробу тадашњег претседника [црквене општине] Јована Лихтентала“.<sup>5</sup>*

Ovaj izveštaj, kome bi svakako trebalo pokloniti poverenje, dodatno pokretpljuje jedan materijalni izvor – очувани камени споменик на Меморијалном јеврејском гробљу – на ком стоји натпис:

*„Ovaj kamen iz godine 1828 je prekretnica u životu naše bogobojazne [crkvene] opštine. Sa groblja predaka njegov je prenos priredio predsednik crkvene opštine dr ŽIGMOND HUBERT. Posvećen od nadrabina dr MORICA NIDERMANA 18. novembra 1928. 1828-1928.“*

Navedeni natpis upućuje na zaključak da je prvo јеврејско гробље u gradu otvoreno 1828. godine, te da je o stogodišnjici svog postojanja preseljeno na drugu lokaciju. Seobu гробља i njen datum potvrđuje i podatak iz Nidermanovog izveštaja (*„...іге су моіли још іре 10 іодина іокоіаїи мрїве“*). Будући да је monografija *Пејровіраг* objavljena 1938. (поводом две decenije od stvaranja југословенске државе), sledi да се Јеврејско гробље налазило на potezu od Већкерека према Ечки (današnja Панчевачка улица) до 1928. године.

U Istorijskom arhivu Zrenjanin sačuvan je dokument iz 1836. године, којим тадашњи председник Јеврејске општине – већ поменути Јохан Лиhtental – мoли за дозволу проширења јеврејског гробља,<sup>6</sup> из чега sledi да је непуну deceniju након отварања гробље већ постало претесно да прими све покојнике.

<sup>5</sup>Александар Станојловић, Петровград, Зрењанин, 2004, 113;

<sup>6</sup>Istorijski arhiv Zrenjanin (IAZ), F3. Veliki Већкerek, grad sa uređenim Senatом 1769–1918, br. 524/1836, *U vezi molbe Јеврејске crkvene opštine radi proširenja groblja na opovačkom pašnjaku, K. Administracija traži izveštaj Magistrata.*

Pada u oči upada veliki, višedecenijski raskorak između dolaska prvih Jevreja (1747), odnosno osnivanja jevrejske opštine (1760)<sup>7</sup> i pomena prvog groblja (1828); budući da je teško poverovati da za blizu 70 godina nije umro nijedan pripadnik lokalne jevrejske zajednice, to se mora pretpostaviti da je svakako postojalo određeno mesto gde su vršene sahrane po jevrejskom običaju (možda baš u rejonu gde će kasnije biti organizovano jevrejskog groblje).<sup>8</sup> Bez obzira na nedostatak konkretnih objašnjenja, takvo mesto je moralo postojati, pogotovo u relativno velikoj zajednici kakva je u ono vreme bila bečkerečka.<sup>9</sup>

U međuratnom periodu (1928) groblje je preseljeno „na levu stranu Tomaševačkog drumu (na uglu), oko 200 metara od ulice Pere Dobri-novića, idući ka železnici, na površini od oko 2 kat. jutra“.<sup>10</sup> Međutim, bliži podaci o ovom izmeštanju za sada nedostaju. Iz očuvanih materijalnih ostataka vidi se da je ono bilo dobrovoljno i planirano, te da su u realizaciji tog poduhvata učestvovali brojni članovi jevrejske zajednice, ugledni i uticajni Velikobečkerečani; u znak zahvalnosti za angažman i pomoć, njima je na novoj lokaciji podignuto posebno spomen-obeležje, u vidu masivne table sa njihovim imenima.

Nadživevši lokalnu jevrejsku zajednicu – gotovo u potpunosti nestalu u Drugom svetskom ratu – groblje se na tom mestu nalazilo sve do sredine osamdesetih godina prošlog veka, kada je odlučeno da se ponovo izmesti, u cilju realizacije urbanističkog plana za OOUR „Održavanje“ iz sastava „Naftagas“. Ovaj kolektiv je odlučio da na mestu Jevrejskog groblja, u svom neposrednom susedstvu, izgradi zdravstvenu stanicu, objekte za odmor i rekreaciju radnika, sklonište i parking.<sup>11</sup> Krajem 1985. opština Zrenjanin i Savez jevrejskih opština Jugoslavije u Beogradu su sklopili sporazum kojim su regulisana sva pitanja u vezi sa premeštanjem groblja,

<sup>7</sup>Istraživanje koje je sprovedeno za potrebe pisanja ovog rada dovelo je u pitanje do sada uvreženo mišljenje u zavičajnoj istoriografiji da je jevrejska zajednica u Velikom Bečkereku osnovana 1760. godine, pošto je u lokalnoj međuratnoj periodici pronađen podatak da je lokalna jevrejska opština u junu 1940. godine obeležila 150. godišnjicu svog postojanja (v.: *150 іодишњица Јеврејске црквене ојштинe у Пејровірагу*, Банатска пошта 216, год. V, 15.6.1940, 2). Prostim matematikom se osnivanje velikobečkerečke jevrejske opštine pomera za pune tri decenije unapred – u 1790. godinu.

<sup>8</sup>Војислава Радовановић, „Јевреји у Банату“, у публикацији: *Банаш кроз векове. Слојеви културе Банаша*, Београд, 2010, 765;

<sup>9</sup>Isto;

<sup>10</sup>A. Станојловић, *nav. delo.*, 142;

<sup>11</sup>Slobodan Pašić, *Spomenici za dve tuge*, Revija 92, 6. X 1989;

za čiju je novu lokaciju bio određen zapadni deo gradskog evangelističko-reformatskog groblja; ovaj poduhvat, međutim, bio je praćen mnogim kontroverzama i skandalima, budući da je prilikom preseljenja – koje je trajalo od 27. juna do 18. oktobra 1986. godine – došlo do skrnavljenja grobova i kriminalnih radnji.<sup>12</sup> Grobna mesta i zajednički spomenici nisu bili evidentirani, nije načinjen spisak sahranjenih lica, izostala je izrada projektno-tehničke dokumentacije, kao i nadzor celog procesa, a celu stvar dodatno je pogoršao nestanak skupocenih spomenika od švedskog mermera.<sup>13</sup> Originalni spomenik posvećen uspomeni na 1200 ubijenih Jevreja – žrtava fašizma, nije uopšte ni bio postavljen na novom groblju, čitanje jevrejskih natpisa na drugim nadgrobni spomenicima bilo je praktično učinjeno nemogućim, Davidova zvezda je nepravilno postavljena na centralnom obelisku, a onemogućeno je i vršenje jevrejskih verskih običaja u prisustvu rabina tokom ekshumacije (svi ekshumirani posmrtni ostaci prebačeni su u zajedničku humku u samom središtu novog groblja).<sup>14</sup> Prilikom preseljenja, nadgrobni spomenici su rastureni, odvojeni od postamenata i uglavljeni jedan do drugog, bez ikakvog reda, u prethodno pripremljene betonske temelje, dok su rasparčana mermerna postolja nagomilana u severnom delu groblja, odakle će vremenom početi polako da nestaju (v. napred). Gorak utisak nije popravilo čak ni podizanje tužbe protiv odgovornih lica u nadležnim službama koje su rukovodile izmeštanjem groblja.<sup>15</sup> Čitav proces preseljenja, uređenja nove lokacije groblja, prenosa nadgrobni spomenika i osvećenja groblja koje je 1. oktobra 1990. godine obavio prvi rabin Jugoslavije, Cadik Danon, fotografski je dokumentovao Aleksandar Greber, čiji su preci bili sahranjeni na groblju. Sadržaj foto-albuma (šezdesetak fotografija) koji je Greber sačinio početkom devedesetih godina predstavlja, sa današnje tačke gledišta, dragocen i prvorazredan izvor za proučavanje istorije lokalne jevrejske zajednice u Zrenjaninu; danas se čuva u obnovljenoj Jevrejskoj opštini Zrenjanin, kojoj ga je Greber poklonio 1996. godine.<sup>16</sup> Lep dodatak ovoj kolekciji predstav-

<sup>12</sup>M. Savih, После пресељења јеврејског гробља у Зрењанину, Дневник (Нови Сад), 27.X 1989;

<sup>13</sup>M. Savih, После пресељења јеврејског гробља у Зрењанину, Дневник (Нови Сад), 27.X 1989;

<sup>14</sup>Slobodan Pašić, *Spomenici za dve tuge*, Revija 92, 6. X 1989.

<sup>15</sup>M. Savih, После пресељења јеврејског гробља у Зрењанину, Дневник (Нови Сад), 27.X 1989;

<sup>16</sup>Jevrejska opština Zrenjanin obnovljena je 1994. godine. Dve godine kasnije, Greber je poklonio album opštini, uz sledeću posvetu: „Ovaj album sa zbirkom fotografija

lja i nekolicina fotografija koje je snimio Milan Đukanov, nekadašnji direktor Istorijskog arhiva Zrenjanin, neposredno pred preseljenje groblja, a na molbu poslednjeg petrovgradskog rabina, Cviya Azarije.<sup>17</sup>

**Istraživanje zrenjaninskog Jevrejskog groblja.** U svojoj nameri da istraže lokalno Jevrejsko groblje i njegov istorijat, koautori ovog rada F. Krčmar i T. Bogović dobili su podršku Jevrejske opštine Zrenjanin u vidu posebne dozvole zavedene u njen delovodnik pod br. 34 i datirane na 31. maj 2011. Međutim, zbog niza otežavajućih okolnosti na samom terenu, privatnih obaveza, nedostatka vremena itd. istraživanje se odužilo i, taman kada se činilo da će se odustati od čitavog poduhvata, on je značajno „živnuo“ kada su mu se priključili A. Stefanov i A. Radlovački. Celokupan istraživački proces značajno je ubrzan, pa je tako za relativno kratko vreme – od marta do jula 2013. godine – popisano preko 600 nadgrobnih spomenika, sa kojih su, pored imena pokojnika i godina njihovih rođenja i smrti, prepisani i posmrtni tekstovi na mađarskom, nemačkom i srpskom

---

*o preseljenju Jevrejskog groblja i o izgradnji novog Jevrejskog spomen groblja u Zrenjaninu 1986-1990. poklanjam obnovljenoj Jevrejskog opštini u Zrenjaninu, radi sećanja na sahranjene članove brojne predratne Jevrejske zajednice u Velikom Bečkereku, kasnije Petrovgradu, kao i na mučki ubijene i nestale za vreme fašističkog pogroma u toku Drugog Svetskog rata. Aleksandar Greber. Zrenjanin, 2. maja 1996“.*

<sup>17</sup>Cvi Azarija (pravo ime: Herman Helfgot), rodio se 1913. godine u Beodri (današnje Novo Miloševo). Studirao je teologiju u Sarajevu, a od 1934. do 1938. pohađao semitsku filologiju u Beču. Nakon anšlusa Austrije (1938) prebacio se u Budimpeštu, gde je doktorirao i postao rabin. Nakon toga se preselio u Petrovgrad, gde je na mestu rabina nasleđio pokojnog Mavra Nidermana (bio je poslednji rabin jevrejske zajednice u ovom gradu). Međutim, tu se nije dugo zadržao – stupio je u jugoslovensku vojsku kao vojni sveštenik i 1941. pao u nemačko zarobljeništvo. Zbog oficirskog čina, uspeo je da izbegne likvidaciju i proveo četiri godine kao vojni zarobljenik u Strazburu, Nirnbergu i Pomeraniji. Tokom tog perioda, vodio je dnevnik u kom je opisao svoja i logorska iskustva svojih sunarodnika. Nakon oslobođenja 1945, aktivno je delovao u pomaganju preživelih Jevreja u Nemačkoj. Na Svetskom jevrejskom kongresu održanom u Londonu 1947. godine, izabran je za izvestioca za obrazovanje, kulturu i religiju, a imenovan je i za glavnog rabina jevrejskih opština u britanskoj okupacionoj zoni. Naredne, 1948. godine preselio se u Izrael i uzeo izraelsko državljanstvo, promenivši ime u „Cvi Azarija“. Tokom narednih pet godina (1948–1953), obavljao je razne poslove u izraelskim oružanim snagama, radeći ponajviše na polju socijalnog staranja. Vratio se 1953. godine u Nemačku, kao ataše za kulturu Izraelske ambasade i sve do 1962. bio je nadrabin Kelna. Od 1962. do 1965, obavljao je naizmenično dužnosti rabina u Savionu (Izrael) i jevrejskim opštinama Donje Saksonije. Bio je aktivan u kulturnom i istraživačkom radu, kao predsedavajući ili osnivač brojnih udruženja. Bio je član saveta i upravnog odbora Memorijalnog centra „Jad Vašem“. Napisao je niz radova iz oblasti istorije, religije i filozofije. Umro je 2002. godine, a njegova udovica, Malka Azarija Helfgot, predala je njegovu arhivu-zaostavštinu Jad Vašemu.

jeziku, koji pružaju odličan uvid u pogrebnu praksu velikobečkerečkih/ petrogradskih Jevreja; to međutim, nije bilo moguće učiniti svuda, usled oštećenja pojedinih spomenika, nastalih pod uticajem atmosferalija, ali i ljudskog faktora prilikom izmeštanja. Zahvaljujući prilježnosti A. Radlovačkog, istraživanje je sadržajno obogaćeno velikim brojem kvalitetnih fotografija, ne samo dokumentarnog, već i umetničkog karaktera.

Na samom početku istraživanja, nakon preliminarnih obilazaka terena, urađena je sistematizacija, odnosno podela nadgrobnih spomenika prema već postojećem uređenju groblja; kako su, naime, svi spomenici manje-više već poređani, odnosno grupisani u redove postavljene tik do grobljanskog zida i uzidani u niske betonske temelje, te su skupine prebrojane i obeležene brojevima od 1 do 17, odnosno slovima od A do E (po abecednom redu). Brojevima od 1 do 17 obeleženi su pojedinačni spomenici ili redovi koji se prostiru s desna na levo u krug (gledano od glavnog ulaza) i povučeni su do grobljanskog zida. Slovima od A do E obeleženi su pojedinačni spomenici i redovi spomenika postavljeni u središnjem delu groblja, takođe idući s desna na levo (od glavnog ulaza). Svaki spomenik unutar reda dobio je svoj broj. Redovi su obeleženi brojevima: 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 i slovima C, D i E. Pojedinačni slobodnostojeći spomenici obeleženi su slovima A, B, 1, 2, 3, 13, 14, 15, 16, 17 i 18 (v. priloženi plan groblja).

Nakon toga se pristupilo prepisivanju tekstova sa samih spomenika. Ovo je ujedno bio i najteži deo posla, i to iz više razloga: već je pomenuto da su pojedini spomenici bili su oštećeni ili postavljeni naopačke; neki su imali natpise samo na hebrejskom ili uopšte nisu imali natpise, što je otežavalo njihovo uklapanje u već izrađenu sistematizaciju. U pogledu lingvističke prirode natpisa, oni su mahom na nemačkom i mađarskom jeziku, dok spomenika ispisanih na srpskom jeziku ima tek desetak. Svaki spomenik na poleđini (a veliki broj i na prednjoj strani) sadrži natpis na hebrejskom. Tekstualni sadržaj nadgrobnih spomenika varira od prostog navođenja imena i prezimena pokojnika i godina njegovog rođenja i smrti, do opširnih epitafa i stihova uklesanih kitnjastom goticom, među kojima ima i onih visoke umetničke vrednosti (takav je npr. tekst na nadgrobnom spomeniku velikobečkerečkog nadrabina Morica Klajna). Najčešći izrazi žalosti i poštovanja pokojnika koji se javljaju na spomenicima su uglavnom nemačke formulacije: „*Tief betrauert von seiner Gatte/Gattin/Kindern/Enkel/Verwandte/Angehörigen*“ („Duboko ožaljen/a od svog/svoje supruge/supruge/dece/unučadi/rođaka/bližnjih“), „*Friede seiner/ihrer Asche*“ („Mir njegovom/njenom pepelu“), „*Ruhe sanft*“ („Počivaj u miru“), „*Segen seiner/ihrer Andenken*“ („Slava njegovoj/njenoj uspomeni“) ili nji-



hovi mađarski ekvivalenti „*Béke hamvaira*“ („*Mir pepelu*“), „*Áldás és béke poráira*“ („*Blagoslov i slava pepelu*“), „*Áldás emlékére*“ („(Neka mu/joj je *blagoslovena uspomena*“) itd. Na nekolicini spomenika datumi rođenja i smrti dati su po jevrejskom kalendaru, a godine života pokojnika često je nemoguće sa sigurnošću utvrditi, budući da su iskazane godinom smrti i starošću pokojnika u tom trenutku (npr. „...preminuo 1908. u 76. godini života“). Ovdje je nemoguće ne osvrnuti se i na upečatljive umetničke detalje na pojedinim spomenicima, poput filigranski precizno uklesanih stilizovanih cvetova ili jevrejskih verskih motiva poput Koenovih ruku, Davidove zvezde ili levitskog bokala. Naročito su impresivni masivni stari spomenici, koji svakako potiču sa prve lokacije jevrejskog groblja, a koji se mahom nalaze u redovima 11, D i E. Na pojedinim spomenicima uklesana su i imena kamenorezaca. Po završetku obeležavanja spomenika i popisivanja imena, izrađeni su imenski registri za svaki red ponaosob, kao i jedan sveobuhvatni registar kojim su obuhvaćena imena svih sahranjenih lica po abecednom redu, nezavisno od toga u kom se redu nalaze.

Tom prilikom javile su se i teškoće u lingvističkom tumačenju pojedinih natpisa, od kojih je najčešća bila dilema sa izražavanjem mađarskih imena i prezimena udatih žena, koje, po mađarskom običaju, prilikom udaje uzimaju ne samo muževljevo prezime, već i ime; od muža se u svakodnevnom govoru (pa i na nadgrobnim spomenicima) razlikuju jedino po karakterističnom sufiksu „-né“ na kraju njegovog imena. Situacija se dalje dodatno komplikuje ako se dotična osoba za života udavala više puta. Analiza načina na koji su pojedina imena i prezimena ispisivana otkriva i više nego očite tragove mađarizacije, koja je naročito došla do izražaja iza 1867. godine i sklapanja austro-ugarske Nagodbe (npr. „Groszman“, „Krausz“, „Weisz“, „Juliusz“ itd).

Uporedo sa radom na popisivanju i prepisivanju spomenika, obavljeno je i prateće istraživanje u Istorijskom arhivu Zrenjanin. U vezi sa grobljem pronađen je već pomenuti dokument iz 1836. godine, kao i jedan dopis temišvarske komorske administracije koji sadrži spisak celokupne jevrejske populacije Velikog Bečkereka; u njemu je popisano ukupno 335 lica, od kojih su mnoga identifikovana na nadgrobnim spomenicima.<sup>18</sup> Međutim, istraživanje se nije zaustavilo na tome – u potrazi

<sup>18</sup>IAZ, F.3 Veliki Bečkerek, grad sa uređenim senatom 1769-1918, br. 169/1835, *Temišvarska kameralna administracija dostavlja velikobečkerečkom komesaru grada spisak Jevreja sa uputstvom da o nastalim promenama vodi evidenciju i podnese izveštaj administraciji.*

za vlasnicima „putujućih grobova“, temeljno je pregledana i lokalna periodika, kako iz XIX veka, pa sve do 1918. godine (nemački *Gross-Becskereker Wochenblatt*, mađarski *Torontál*), tako i iz kasnijeg, međuratnog perioda. U njoj je pronađeno pravo bogatstvo podataka koji svedoče o nekadašnjim aktivnostima stanovnika današnjeg Memorijalnog groblja, ali i o njihovom društvenom statusu i značajnoj ulozi koju su odigrali u društvenom životu i privrednom i kulturnom razvoju grada. Ispostavilo se da se na marginama starije lokalne štampe (XIX vek), u odeljcima za reklame i oglase, krije čitav jedan danas nepoznati svet, svojevrjni jevrejski „mikrokosmos“ Velikog Bečkereka, u koji su utkani knjižara Leopolda Mangolda,<sup>19</sup> dućan najfinije muške i ženske garderobe Vilhelma Grinbauma,<sup>20</sup> stovarište drvene građe Morica Rozenfelda (na kom se mogla naći i odlična komovica!),<sup>21</sup> skladište poljoprivrednih mašina i vršalica Filipa Ekštajna,<sup>22</sup> bakalnica sa „lešnicima, šljivama, slatkišima, kečkemet-skim žutim i roze krompirom“ Bernharda Klajna,<sup>23</sup> tvornica likera i alkoholnih pića Adolfa Finkelštajna,<sup>24</sup> pekara Šamua Ekštajna<sup>25</sup> itd. Osim toga, tu su pronađeni i pozivi predsednika Jevrejske opštine na redovnu skupštinu „Hevra kadiše“<sup>26</sup> i „Jevrejskog ženskog udruženja“ na maskenbale,<sup>27</sup> oglasi lokalnog jevrejskog društva za pomoć bolesnima „Maskil-el-dol“,<sup>28</sup> opisi svečanosti otvaranja gradske sinagoge 1896. godine;<sup>29</sup> nekrolozi

<sup>19</sup>*Zu Weihnachts- & Neujahrs-Geschenken empfiehlt Leopold Mangold...*, *Gross-Becskereker Wochenblatt* 51, 21.12.1861, 2; *Gross-Becskereker Wochenblatt* 52, 28.12.1861, 3;

<sup>20</sup>*Gross-Becskereker Wochenblatt*, 2.9.1865, 6;

<sup>21</sup>*Billiger Treberwein – Ефтина комовица*, *Gross-Becskereker Wochenblatt* 14.7.1866, 6.

<sup>22</sup>*Die landwirtschaftliche Geräte- und Maschine Niederlage....*, *Gross-Becskereker Wochenblatt*, 19.6.1889, 2.

<sup>23</sup>*Ergebenst Gefertigter...*, *Gross-Becskereker Wochenblatt* 50, 14.12.1889, 9.

<sup>24</sup>*Gross-Becskereker Wochenblatt* 34, 25.8.1883, 9.

<sup>25</sup>Обнова, 25, 24.12.1934, 3.

<sup>26</sup>*Von der Gr.-Becskereker Chewra-Kadischa. Einladung*, *Gross-Becskereker Wochenblatt* 8, 23.2.1878, 6.

<sup>27</sup>*Israelitischer Frauenverein Gr.-Becskerek/Einladung*, *Gross-Becskereker Wochenblatt* 4, 27.1.1889, 8.

<sup>28</sup>*Gr.-Becskereker Krankenunterstützungs-Verein „Maskil-el-dol“*, *Gr.-Becskereker Wochenblatt* 1, 2.1.1892, 6.

<sup>29</sup>*Lokales. Einweihung des Tempels*, *Gross-Becskereker Wochenblatt* 34, 22.8.1896, 4;

za velikobečkerečke Jevreje Suzanu Berger<sup>30</sup> i Davida Feldhajma,<sup>31</sup> zahvalnica ožalošćene porodice Ekštajn za sve koji su joj se našli pri ruci i izrazili saučešće povodom smrti Adolfa Ekštajna;<sup>32</sup> vest o smrti jednog od najuglednijih banatskih Jevreja Ignaca Ajzenštetera<sup>33</sup> itd. Na taj način, niz imena sa nadgrobnih spomenika uspešno je povezan sa natpisima o događajima u lokalnoj štampi, čime je beživotnim, u mermer uklesanim imenima udahnut nov/stari život. Ništa manje zanimljivo bilo je i proučavanje međuratne štampe, gde je takođe bilo moguće primeniti sličan princip. Pored niza reklama u kojima su se oglašavali lokalni jevrejski privredni subjekti,<sup>34</sup> očuvani su i pozivi „Jevrejskog omladinskog društva“ na purim–bal sa maskama,<sup>35</sup> novogodišnje čestitke nejevrejskih privrednika upućene svojim jevrejskim mušterijama<sup>36</sup> i dr. Međuratna štampa omogućila je dublje shvatanje položaja i uloge vlasnika „putujućih grobova“, članova uglednih porodica Gutman, Ekštajn, Klajn, Fajn, Šenk, Rozenfeld, Dajč, Mangold, Finkelštajn i mnogih drugih, u društvenom životu međuratnog Bečkereka/Petrovgrada.

„Tamnu stranu“ istraživanja predstavljao je nestanak mermernih postamenata – ostataka nadgrobnih spomenika nagomilanih u jednom delu groblja, koji je u više navrata primećen i o čemu je obaveštena i Jevrejska opština Zrenjanin. Groblje se početkom 2011. godine već našlo na meti vandala, kada je provaljena grobljanska kapija, jedan spomenik polomljen, nekolicina oštećena, a na unutrašnjem zidu na više mesta ispisani grafiti uvredljive sadržine; zrenjaninska policija uspela je da pronađe i privede počinioca.<sup>37</sup> Nakon toga, groblje je 2012. godine dobilo novu kapiju i spomen-obeležje na ulazu. Incidenti poput onog iz 2011. nisu više zabeleženi, ali je postalo i više nego očigledno, tokom svake posete, da se broj mermernih postamenata smanjuje. Između nekolicine postolja sme-

<sup>30</sup>*Nekrolog. Susanna Berger 1822-1886*, Gross-Becskereker Wochenblatt 31, 31.7.1886, 2;

<sup>31</sup>*Lokales. David Feldheim*, Gross-Becskereker Wochenblatt 34, 25.8.1894, 3.

<sup>32</sup>*Danksagung. Familie Adolf Eckstein*, Gross-Becskereker Wochenblatt 14, 2.4.1892, 8.

<sup>33</sup>*Vom tiefsten Schmerz gebeugt...*, Gross-Becskereker Wochenblatt 14, 8.4.1893, 6.

<sup>34</sup>Највећа творница кожа и пелца – Гизела Екштајн (Јован Екштајн и син), Северна стража 289, 3. новембар 1938, 4; Механичарска радионица Аладара Хирша, Северна стража 291, 6. април 1939, 5; Уд. Јакова Гутмана и синови, Северна стража 233, 15.9.1935, 4;

<sup>35</sup>Пурим–бал, Млада Југославија 10, год. II, 13. март 1932, 1.

<sup>36</sup>Северна стража 89, 23.9.1930, 3.

<sup>37</sup>Slavko Surla, *Otkriven „pisac“ na jevrejskom groblju*, Zrenjanin, 24.2.2011.

štenih na jednoj gomili, čak je pronađen metar, najverovatnije „suvenir“ koji su za sobom ostavili kradljivci mermera. „Sreću u nesreći“ – ako se to uopšte može tako nazvati – predstavlja okolnost da su sami spomenici (za sada!) ostali netaknuti.

U nastavku sledi spisak sahranjenih lica čiji su posmrtni ostaci i nadgrobni spomenici nesrećno završili na današnjem Memorijalnom jevrejskom groblju u Bašaidskoj ulici. On je urađen po gore objašnjenjima sistematizaciji nadgrobni spomenika, u želji i nameri autora ovog rada da se, donekle, isprave propusti učinjeni prilikom mučne seobe groblja 1986. godine, kao i da se olakšaju buduća istraživanja jevrejske zajednice u Velikom Bečkereku/Petrovgradu/Zrenjaninu.

### **(1) SPOMENIK-SVEDOČANSTVO O PROMENI LOKACIJE GROBLJA U MEĐURATNOM PERIODU**

Natpis glasi:

*„Dieser Stein, aus dem Jahre 5588 ist Meilenstein am Lebensweg unserer gottesfürchtlichen Gemeinde. Vom Friedhof der Altvorderen veranlasste seine Übertragung Gemeinde-Präses Dr SIGMUND HUBERT. Geweiht von Oberrabbiner Dr MORITZ NIEDERMANN am 18. November 1928. 5588-5689“*  
(u prevodu: „Ovaj kamen iz 1828. godine je prekretnica u životu naše bogobojazne [verske] opštine. Sa groblja predaka njegov je prenos priredio predsednik opštine dr ŽIGMOND HUBERT Posvećen od nadrabina dr MORICA NIDERMANA 18. novembra 1928. 1828-1928“).

### **(2) NADGROBNI SPOMENIK SAMUELA SAJOVICA**

„Samuel Sajovitz, gest. am 4. August 1921. im 72 Lebensjahre“  
(„Samuel Sajovic, preminuo 4. avgusta 1921. u 72. godini života“)

### **(3) NADGROBNI SPOMENIK DR ŽIGMONDA HUBERTA, PREDSEDNIKA JEVREJSKE OPŠTINE U VELIKOM BEČKEREKU/PETROVGRADU**

„ITT NYUGSZIK  
Dr. HUBERT ZSIGMOND  
ÜGYVÉD  
A HITKÖZSÉG VOLT ELNÖKE

A SZENT SZÁVA REND TULAJDONOSA.

MEGHALT 1935 DEC. 23AN

64 ÉVES KORÁBAN.

NEMES LELKÉBEN AZ EMBERISÉG LEGSZEBB IDEALJÁI ÉGTÉK.

MÉLY TUDÁS, BENSŐ MŰVELTSÉG ÉKESITETTÉK.

NEJE, EGYETLEN LEÁNYA, AKIKET RAJONGÁSIG SZERETETT MINDEN IGAZ ÉMBERREL EGYÜLT ÖRÖKKÉ ÁLDANI FOGJÁK EMLÉKET”.

Prevod:

“OVDE POČIVA

DR ŽIGMOND HUBERT

ADVOKAT

PREDSEDNIK VERSKE OPŠTINE

NOSILAC ORDENA SVETOG SAVE

PREMINUO 23. DECEMBRA 1935.

U 64. GODINI ŽIVOTA

U PLEMENITOJ DUŠI RASPLAMSANI BEHU NAJLEPŠI IDEALI HUMANOSTI.

KRASILI SU GA DUBOKO ZNANJE I PROSVEĆENOST.

BLAGOSLOVENU USPOMENU NA NJEGA ZAUVEK ČUVAJU SUPRUGA, JEDINA ČERKA KOJU JE OBOŽAVAO I SVI PRAVI LJUDI”.

#### (4) 4. RED

BROJ SPOMENIKA	PREZIME	IME	DEVOJAČKO PREZIME	TRANSKRIPCIJA (srp.)
1	KRAUSZ	Edith		KRAUS, Edita
2	KLEIN	Amalija	KADELSBURGER	KLAJN, Amalija (rod. KADELSBURGER)
	KLEIN	Dániel		KLAJN, Daniel
	KLEIN	Margitka		KLAJN, Margitka

3	HAJDUSKA	Jenő		HAJDUŠKA, Jene
	HAJDUSKA	Selma	SPITZ	HAJDUŠKA, Selma (rod. ŠPIC)
	SZÖLLÖSI	Éva		SELEŠI, Eva
4	HELLER	Janka	KRAUSZ	HELER, Janka (rod. KRAUS)
	HELLER	Mór		HELER, Mor
5	MÜLLER	Ignatz		MILER, Ignac
6	GUTTMANN	Bela		GUTMAN, Bela
7	HIRSCH	Hedvig	PATZAUER	HIRŠ, Hedviga (rod. PACAUER)
8	KELLER EMMANUELNÉ		ROSENBERG (Fani)	KELER, Fani (rod. ROZENBERG)
9	BORAL	Bernat		BORAL, Bernat
	BORAL	Pauline		BORAL, Paulina
10	SCHWARCZ	Lajos		ŠVARC, Lajoš
11	STEINER	Aranka	WEINSTEIN	ŠTAJNER, Aranka (rod. VAJNŠTAJN)
	STEINER	Aron		ŠTAJNER, Aron
12	HAVAS	Dániel		HAVAŠ, Daniel
13	KOHN	Josefine		KON, Jozefina
14	ROSENFELD	Georg		ROZENFELD, Georg
	ROSENFELD	Rosa	LÖWY	ROZENFELD, Roza (rod. LEVI)
	ROSENFELD	Samuel		ROZENFELD, Samuel
15	WEISZ	Illés		VAJS, Ileš
16	SALZBERGER	Helene	HUBERT	SALCBERGER, Helena (rod. HUBERT)
	SALZBERGER	Josef		SALCBERGER, Jozef

## GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

17	NEUMANN	Dezső		NOJMAN, Deže
18	JULIUSZ	Leopold		JULIJUS, Leopold
19	SCHLESINGER	Bernat		ŠLEZINGER, Bernat
	SCHLESINGER	Gundi		ŠLEZINGER, Gundi
20	PILLIS	Franz		PILIŠ, Franc
21	KARDOS	Samu		KARDOŠ, Šamu
22	GOLDSTEIN	Josef		GOLDŠTAJN, Jozef
23	DEUTSCH	Cecilia		DOJČ, Cecilija
	DEUTSCH	Jenő		DOJČ, Jene
	DEUTSCH	Josef		DOJČ, Jozef
	DEUTSCH	Rozsi		DOJČ, Roži
	DEUTSCH	Samuel		DOJČ, Samuel
24	GYÖNGYÖSI	Hermin	EIBENSCHÜTZ	ĐENDEŠI, Hermina (rod. AJBENŠIC)
	GYÖNGYÖSI	Salamon	ROSENZWEIG	ĐENDEŠI, Salamon (rod. ROZENCVAJG)
25	DEUTSCH	Jenő		DOJČ, Jene
26	GRÜNFELD	Márton		GRINFELD, Marton
27	KOHN	Aleksandar		KON, Aleksandar
28	STEINER	Herman		ŠTAJNER, Herman
	STEINER	Hermine		ŠTAJNER, Hermina
29	ŠOLMO	Samuilo		ŠOLMO, Samuilo
30	Spomenik bez ikakvih natpisa			
31	MAURITZ JANOSNÉ		HAJDU (Boske)	supruga Janoša Morica, MORIC Boške (rod. HAJDU)
32	SIMON	Terese	GUTTMANN	SIMON, Tereza (rod. GUTMAN)

33	MENDEL FARKASNÉ			supruga Farkaša Mendela
34	VASHEGYI	Fanny		VAŠHEDI, Fani
35	DAVIDOVITS	David		DAVIDOVIĆ, David
36	DÉNES	Etel	WEICHHHERZ	DENEŠ, Etel (rod. VAJHERC)
37	GIBIAN	Katarina		GIBIJAN, Katarina
40	HIRSCH	Bela		HIRŠ, Bela
	HIRSCH	Sabina	HELLER	HIRŠ, Sabina (rod. HELER)
41	SONNENFELD	Wilhelm		ZONENFELD, Vilhelm
42	PODWINETZ	Wilhelm		PODVINEC, Vilhelm
43	GRÜNBERGER	Mano		GRINBERGER, Mano
44	WEISZ	Simon		VAJS, Simon

**(5) 5. RED**

BROJ SPOME- NIKA	PREZIME	IME	DEVOJAČKO PREZIME	TRANSKRIPTCIJA (srp.)
1	BALAZS	Miksa		BALAŽ, Mikša
2	özv. ROSENFELD MÓRNÉ		KANN (Regina)	udovica Mora ROZEN- FELDA, ROZENFELD, Regina (rod. KAN)
3	RÉINER	Helen	GOLDSTEIN	REJNER, Helena (rod. GOLDŠTAJN)
	RÉINER	Henrik		REJNER, Henrik
4	KLEIN	Caroline		KLAJN, Karolina
	KLEIN	János		KLAJN, Janoš
5	MÜLLER	Mathilde	PERLESZ	MILER, Matilda (rod. PERLES)



GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

6	MAJER	Bernhardt		MAJER, Bernhard
7	TEICHNER	Ernő		TAJHNER, Erne
8	BRAUN	Antónia		BRAUN, Antonija
9	STEIGENBERGER	David		ŠTAJGENBERGER, David
10	REINER	Leopold		RAJNER, Leopold
11	SCHLESINGER	Julie	KOHN	ŠLEZINGER, Julija (rod. KON)
12	SCHLESINGER	Jakób		ŠLEZINGER, Jakob
13	SCHWARZ	Roza	STERN	ŠVARC, Roza (rod. ŠTERN)
14	STEINER	Gyula		ŠTAJNER, Đula
15	KOHN	Lajos		KON, Lajoš
	KOHN	Johanna	GRÜN	KON, Johana (rod. GRIN)
16	KOHN	Alexander		KON, Aleksandar
17	MÜLLER	Josef		MILER, Jozef
18	ECKSTEIN	Gizella		EKŠTAJN, Gizela
19	WEISZ	Hermann		VAJS, Herman
20	STERN	Gerson		ŠTERN, Geršon
21	GRÜN	Bertha	KOHN	GRIN, Berta (rod. KON)
22	HANDLER	Isabella	WEISZ	HANDLER, Izabela (rod. VAJS)
23	IRÉNKE	Noa		IRENKE, Noa
24	FEICHL	Betti		FAJHL, Beti
25	FEIN	Irma		FAJN, Irma
26	GROSZMANN	Rozsika		GROSMAN, Rožika

27	GYONGYÖSSY	Rozsika		ĐENĐEŠI, Rožika
28	BRUMMEL	Ignatz		BRUMEL, Ignac
29	REINER	Elza		RAJNER, Elza
30	SPIRO	Betti		ŠPIRO/SPIRO, Beti
31	GUTTMANN	Eduard		GUTMAN, Eduard
32	ECKSTEIN	Matyas		EKŠTAJN, Mačaš
33	KLEIN	Adolf		KLAJN, Adolf
34	REICHENTAL	Ignác		RAJHENTAL, Ignac
35	BRUMMEL	Johanna	WAST	BRUMEL, Johana (rođ. VAST)
36	SCHLESINGER	Moritz		ŠLEZINGER, Moric
37	KOHN	Amalia		KON, Amalija
38	SCHREIBER	Bertalan		ŠRAJBER, Bertalan
39	HEUFELD	Samuel		HOJFELD, Samuel
40	ROSENFELD	Chajim		ROZENFELD, Hajim
41	SEKULES	Josef		SEKULEŠ, Jozef
42	FRANK	Aranka		FRANK, Aranka
43	FELSENSTEIN	Feréncz		FELZENŠTAJN, Ferenc
44	BACHER	Josefine	LEON	BAHER, Jozefina (rođ. LEON)
45	SCHWARZ	Samuel		ŠVARC, Samuel
46	KADELSBURGER	Philipp		KADELSBURGER, Filip
47	GROSZ	Abraham		GROS, Abraham
48	KADELSBURGER	Izidor		KADELSBURGER, Isidor
49	GRÜN	Simon		GRIN, Simon
	GRÜN SIMONNÉ		DONATH (Nina)	supruga GRIN Simona, SIMON Nina (rođ. DONAT)

GROBOVI KOJI PUTUJU. MEMORIJSALNO JEVIJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

50	SCHLESINGER	Gerson		ŠLEZINGER, Geršon
51	NEU LÁSZLÓNÉ		HIRSCH (Roza)	supruga NOJ Lasla, NOJ Roza (rođ. HIRŠ)
52	özv. KOHN		SCHATTELESZ (Fanny)	udovica KON, Fani (rođ. ŠATELES)
53	HILLER	Cecilia		HILER, Cecilija
54	GRÜN MÓRNÉ		FLESC (Gize- lla)	supruga GRIN Mora, GRIN Žizela (rođ. FLEŠ)
55	GRÜNZWEIG	Emma		GRINCVAJG, Ema
56	HILLER	Arnóld		HILER, Arnold
57	SCHILLER SAMUELNÉ		KOHN (Karolina)	supruga ŠILER Samuela, ŠILER Karolina (rođ. KON)
58	GRÜN	Alfréd		GRIN, Alfred

**(6) 6. RED**

BROJ SPOME- NIKA	PREZIME	IME	DEVOJAČKO PREZIME	TRANSKRIPCIIJA (srp.)
1	FREISCHBERGER	Emilie		FRAJŠBERGER, Emilija
2	GRÜN ALFREDNÉ		KOCH (Olga)	supruga GRIN Alfreda, GRIN Olga (rođ. KOH)
3	FUCHS	Sándor		FUHS, Šandor
4	KARDOS SAMUNÉ		GRÜN (Riza)	supruga KARDOŠ Ša- mua, KARDOŠ Riza (rođ. GRIN)
5	HIRSCH	Jakob		HIRŠ, Jakob
6	HILLER	Jozsef		HILER, Jožef

7	FINKELSTEIN	Julia	REINER	FINKELŠTAJN, Julija (rod. RAJNER)
	FINKELSTEIN	Adolf		FINKELŠTAJN, Adolf
8	ROTH	Zsigmond		ROT, Žigmond
9	WINTER	Katalin		VINTER, Katalin
10	SCHNITZLER	Lipót		ŠNICLER, Lipot
11	WINTER	Lipót		VINTER, Lipot
12	STRASSER	Miksa		ŠTRASER, Mikša
13	FEIN	Filipp		FAJN, Filip
	FEIN	Rosa	SCHENK	FAJN, Roza (rod. ŠENK)
14	HUBERT	Mano		HUBERT, Mano
	HUBERT	Rozalia		HUBERT, Rozalija
15	EIBENSCHÜTZ	Gerő		AJBENŠIC, Gere
16	WASSERMANN	Eti	FINKELSTEIN	VASERMAN, Eti (rod. FINKELŠTAJN)
17	DEUTSCH	Terese		DOJČ, Tereza
	MENCZER	Helene		MENCER, Helena
18	FINKELSTEIN	Adele	FINKELSTEIN	FINKELŠTAJN, Adela (rod. FINKELŠTAJN)
19	GRÜNZWEIG	Henrik		GRINCVAJG, Henrik
20	özv. WOLFMANN JAKABNÉ	Mina	SPÄT (Mina)	udovica VOLFMAN Jakoba, VOLFMAN Mina (rod. ŠPET)
21	GUTTMANN	Terez		GUTMAN, Terez
22	RÓTNÉ		SCHWÁB (Erzsébet)	gospođa ROT Eržebet (rod. ŠVAB)
23	REICHENTAL	Fülöp		RAJHENTAL, Filip
24	WINTER	Miksa		VINTER, Mikša

## GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

25	SCHOSZBERGER HERMANNÉ		REINER (Sidonia)	supruga ŠOSBERGER Hermana, ŠOSBERGER Sidonija (rođ. RAJNER)
26	WEISZ	Isidor		VAJS, Isidor
	WEISZ	Lajos		VAJS, Lajoš
	WEISZ	Robert		VAJS, Robert
27	BILITZ	Ferencz		BILIC, Ferenc
	BILITZ	János		BILIC, Janoš
	NEUWIRTH KÁROLYNÉ		BILLITZ (Roza)	supruga NOJVIRT Karolja, NOJVIRT Roza (rođ. BILIC)
28	SPIEGL	Etelka	MANGOLD	ŠPIGL, Etelka (rođ. MANGOLD)
29	LANG	Rosalie		LANG, Rozalija
30	EISNER zu TESCHEN	Emanuel		AJZNER od TEŠENA, Emanuel
	Frau EMANUEL EISNER		GUTTMANN (Rosa)	supruga AJZNER Emanuela, AJZNER Roza (rođ. Gutman)
31	ENGEL	Samuel		ENGEL, Samuel
	ENGEL	Laura		ENGEL, Laura
	ENGEL	Amalie	SCHENK	ENGEL, Amalija (rođ. Šenk)
32	DEUTSCH	Rosa		DOJČ, Roza
33	EISENSTÄDTER	Ignác L.		AJZENŠTETER, Ignac L.
	EISENSTÄDTER	Julia		AJZENŠTETER, Julija
34	LÖWY	Ignác		LEVI, Ignac
	LÖWY	Helen		LEVI, Helena
	SÁNDOR MIHÁLYNÉ		LÖWY (Irma)	Supruga ŠANDOR Mihalja, ŠANDOR Irma (rođ. Levi)

35	GUTTMANN	Jakob		GUTMAN, Jakob
36	STEINER	Bernhard		ŠTAJNER, Bernhard
37	FISCHER	Philipp		FIŠER, Filip
38	GRÜNBAUM	Pauline	FEIN	GRINBAUM, Paulina (rod. FAJN)
	GRÜNBAUM	Wilhelm		GRINBAUM, Vilhelm
	URBAN	Arnold		URBAN, Arnold
39	SCHENK	Ignac		ŠENK, Ignac
	SCHENK	Katharina		ŠENK, Katarina
40	ECKSTEIN	Vilmos		EKŠTAJN, Vilmos
41.1	SCHWARZ	Mihály		ŠVARC, Mihalj
41.2	dr MANGOLD SAMMUNÉ, nehai SCHWARZ MIHÁLYNÉ		BREUER (Szidonia)	supruga MANGOLD Šamua, MANGOLD Sidonija (rod. BROJER), ranije supruga ŠVARC Mihalja
41.3	özv. ROTH LAJOSNÉ		BAUER (Margit)	udovica ROT Lajoša, ROT Margita (rod. BAUER)
41.4	MANGOLD	Samu		MANGOLD, Šamu
42	KLEIN	Etelka		KLAJN, Etelka
	KLEIN	Emil		KLAJN, Emil
	KLEIN	Bernát		KLAJN, Bernat
43	KURLÄNDER	Imre		KURLENDER, Imre
43	KURLÄNDER	Antal		KURLENDER, Antal
44	DEUTSCH	Julie	POLLAK	DOJČ, Julija (rod. POLAK)
45	HERZFELD	Wilhelm		HERCFELD, Vilhelm
46	SPITZER	Adolf		ŠPICER, Adolf

## GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

47	SAS	Ede		ŠOŠ, Ede
48	SPRITZER	Rosa	SCHENK	ŠPRICER, Roza (rod. ŠENK)
49	FREY	Gustav		FREJ/FRAJ, Gustav
	FREY	Terez		FREJ/FRAJ, Tereza
50	HIRTENSTEIN	Hermann		HIRTENŠTAJN, Herman
51	HIRTENSTEIN	Simon		HIRTENŠTAJN, Simon
	HIRTENSTEIN	Jenny		HIRTENŠTAJN, Jeni
52	SINGER	Cäcilie	KOHN	SINGER, Cecilija (rod. KON)
53	ROSENFELD	Johanna	BERGENTHAL	ROZENFELD, Johana (rod. BERGENTAL)
54	KOHN	Markus		KON, Markus
	KOHN	Cäcilia	REINER	KON, Cecilija (rod. RAJNER)
55	KOVÁCS	Ignátz M.		KOVAČ, Ignac M.
56	GROSZ	Fani		GROS, Fani
57	STERNFELD	Rudolf		ŠTERNFELD, Rudolf
58	WEISS	Berta		VAJS, Berta
59	ECKSTEIN	Samuel		EKŠTAJN, Samuel
60	POLLAK	Karoline		POLAK, Karolina
61	POLLAK	Hermann		POLAK, Herman
62	KOHN	Jos. L.		KON, Joz(ef?). L.
63	KOHN	Eleonore	LEON	KON, Eleonora (rod. LEON)
64	MANGOLD	Johanna		MANGOLD, Johana
	MANGOLD	Leopold		MANGOLD, Leopold
65	ROSENFELD	Leopold		ROZENFELD, Leopold

66	MANGOLD	Frigyés		MANGOLD, Frideš
67	TEMMER	Jakob		TEMER, Jakob
68	KÖPPICH	David		KEPIH/KEPIĆ (?), David
69	HIRSCH	Josefine	FEIN	HIRŠ, Jozefina (rod. FAJN)
70	ROSENFELD	Süssel	KANIZSA	ROZENFELD, Zusel (rod. KANIŽA)
71	ENGELSMANN	Heinrich		ENGELSMAN, Hajnrih
72	HIRSCH	József		HIRŠ, Jožef
73	ROSENFELD	Johanna	SCHWARZ	ROZENFELD, Johana (rod. ŠVARC)
74	REITER	Moritz		RAJTER, Moric
75	WEISZ	Joseph		VAJS, Jozef
76	KLEIN	Betti	LEWI	KLAJN, Beti (rod. LEVI)
77	SCHENK	Karoline		ŠENK, Karolina
78	HAJDUSCHKA	Stefan		HAJDUŠKA, Štefan
	HAJDUSKA	Betti		HAJDUŠKA, Beti
79	FEIN	Eva	WEISZ	FAJN, Eva (rod. VAJS)
80	EISLER	Ignatz		AJZLER, Ignac
81	BRAUN	Leopold		BRAUN, Leopold
82	GROZSMANN	Jos. L.		GROSMAN, J (ozef?). L.
83	LEVY	Bernhard		LEVI, Bernhard
84	POLLAK	Emilia	WIPPLER	POLAK, Emilija (rod. VIPLER)
	POLLAK	David		POLAK, David



GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVIJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

85	KADELBURGER	Alexander		KADELBURGER, Aleksandar
	KADELBURGER	Eduard		KADELBURGER, Eduard
	KADELBURGER	Leopold		KADELBURGER, Leopold
	KADELBURGER	Berta		KADELBURGER, Berta
86	SCHNITZLER	Katarina	HIRSCH	ŠNICLER, Katarina (rođ. HIRŠ)
87	ECKSTEIN	Barbara	GUTTMANN	EKŠTAJN, Barbara (rođ. GUTMAN)
88	DIAMANT	Fülöp		DIJAMANT, Filip

**(7) 7. RED**

BROJ SPOMENIKA	PREZIME	IME	DEVOJAČKO PREZIME	TRANSKRIPCIIJA (srp.)
1	SCHLESINGER	Lila	DEUTSCH	ŠLEZINGER, Lila (rođ. DOJČ)
2	FELDHEIM	David		FELDHAJM, David
3	DEUTSCH	Jakob		DOJČ, Jakob
4	UNGÁR	Julia		UNGAR, Julija
5	SCHÖN	József		ŠEN, Jožef
6	RENNER	Nándor		RENER, Nandor
7	WEISS	Josef		VAJS, Jozef
8	EISLER	Julcsa		AJZLER, Julča
9	MÜLLER	Franziska	GUTMAN	MILER, Franciška (rođ. GUTMAN)

10	WOLFINGER	Samu		VOLFINGER, Šamu
	WOLFINGER SAMUNÉ		EISLITZER (Julia)	supruga VOLFINGER Šamua, VOLFINGER Julija (rod. AJZLICER)
	STEINER JAKABNÉ		WOLFINGER (Nina)	supruga ŠTAJNER Jakoba, ŠTAJNER Nina (rod. VOLFINGER)
11	MESSINGER	Béla		MESINGER, Bela
12	GLÜCKSMANN	Hugo		GLIKSMAN, Hugo
13	FELSENSTEIN	Rosa	LANG	FELZENŠTAJN, Roza (rod. LANG)
14	DEUTSCH	Armin		DOJČ, Armin
15	FREUND	Betty	FRIEDMANN	FROJND, Beti (rod. Fridman)
16	FREUND	Samuel		FRAJND, Šamuel
17	ROTHMILLER	Mayer		ROTMILER, Majer
18	SCHLESINGER	Ignatz		ŠLESZINGER, Ignac
19	MANGOLD	Mimi		MANGOLD, Mimi
20	TEMMER	Emil		TEMER, Emil
21	FISCHER	Helene		FIŠER, Helena
22	DEUTSCH	Netti		DOJČ, Neti
23	MENDEL	Irena		MENDEL, Irena
24	HAIMA	Mina	WEICHHHERZ	HAIMA, Mina (rod. VAJHHERC)
25	WELVART	Lenka		VELVART, Lenka (udata za SAMUEL SANTO Zigfrida)
26	KLEIN	Maria		KLAJN, Marija
27	ECKSTEIN ADOLFNÉ		SCHLESINGER (Flora)	Supruga EKŠTAJN Adolfa, EKŠTAJN. Flora (rod. ŠLESZINGER)

GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

28	PILISCH	Sigi (Sigmund?)		PILIŠ, Zigi (Zigmund?)
29	FELDHEIM	Geza		FELDHAJM, Geza
30	GEIDUSCHEK	Minna		GAJDUŠEK, Mina
31	FISCHL	Friedmann		FIŠL, Fridman
32	KOHN	Ferencz		KON, Ferenc
33	DEUTSCH	Ernő		DOJČ, Erne
	DEUTSCH	Julius		DOJČ, Julijus
	DEUTSCH	József		DOJČ, Jožef
34	KOHN	Eleonora	TEICHNER	KON, Eleonora (rođ. TAJHNER)
35	DEUTSCH	Katalin	KANIZSA (Katalin)	DOJČ, Katalin (rođ. KANIŽA)
36	BERGENTHAL	Béla		BERGENTAL, Bela
37	ROSENFELD	Adolf		ROZENFELD, Adolf
38	ROSENFELD ADOLFNÉ		ROSENFELD (Lenka)	supruga ROSENFELD Adolfa, ROSENFELD Lenka (rođ. ROSENFELD)
39	WEISZ	Maria	PERERA	VAJS, Marija (rođ. PERERA)
40	KOHN	Lipot		KON, Lipot
41	WEISZ	Sigmund		VAJS, Zigmund
42	STEIN	Sandor		ŠTAJN, Šandor
43	GRUBER	Ilona		GRUBER, Ilona
44	STEINER	Simon		ŠTAJNER, Simon
45	BUTTMANN	Emma		BUTMAN, Ema
46	GUTTMANN	Jacob		GUTMAN, Jakob
	GUTTMANN	Johanna	ROSENZWEIG	GUTMAN, Johana (rođ. ROZENCVAJG)

47	SICHERMANN JÓZSEFNÉ		GRÜNFELD (Terez)	supruga ZIHERMAN Jožefa, ZIHERMAN Tereza (rod. GRINFELD)
48	GLÜCKSMANN	Maria		GLIKSMAN, Marija
49	WEINFELD	Roza		VAJNFELD, Roza
50	ROSENFELD	Moritz		ROZENFELD, Moric
51	HOFFMANN	Ede		HOFMAN, Ede
52	DEUTSCH	Sofie	RASCHOWITZ (Sofie)	DOJČ, Sofija (rod. RAŠOVIC)
53	HIRSCHENHAU- SER	Marie		HIRŠENHAUZER, Marija
54	PRINZ	Samu		PRINC, Šamu
55	VASHEGYI	David		VAŠHEDI, David
56	HOFFMANN	Jakob		HOFMAN, Jakob
57	VIELGUT	Rozsi		FILGUT, Roži
58	HERZL	Sandor		HERCL, Šandor
59	GERGELY SAMUNÉ		WALDNER (Mariska)	supruga GERGELJ Šamua, GERGELJ Mariška (rod. VALDNER)
60	WEISS	Judita	FETTER	VAJS, Judita (rod. FETER)
61	REISZ	Michael		RAJS, Mihael
62	WEISZ	Fani		VAJS, Fani
63	PERERA	Selma		PERERA, Selma
64	PODWINETZ	Adolf		PODVINEC, Adolf
65	LANG	Moritz L.		LANG, Moric L.
	LANG	Nina		LANG, Nina
66	spomenik bez ikakvog natpisa			

GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

67	GUTTMANN	S. Mór		GUTMAN, Mor S.
	GUTTMANN S. MÓRNÉ		SINGER (Roza)	supruga GUTMANA S. Mora, GUTMAN Roza, (rod. SINGER)
68	ULMANN	Fanny	POLITZER	ULMAN, Fani (rod. POLICER)

**(8) 8. RED**

BROJ SPOME- NIKA	PREZIME	IME	DEVOJAČKO PREZIME	TRANSKRIPTCIJA (srp.)
1	LEWIN	Hermann		LEVIN, Herman
	LEWIN	Franziska	REICHARD	LEVIN, Franciška (rod. RAJHARD)
2	BÁNYAI	Jakab		BANJAI, Jakob
3	SONNENFELD, VILMÓSNÉ		BREIER (Regi- na)	supruga ZONENFELD Vilmoša, ZONENFELD Regina (rod. BRAJER)
4	HUBERT	Moritz		HUBERT, Moric
5	PERL	Friederike	KOHN	PERL, Frederika (rod. KON)
6	DEUTSCH	Etel		DOJČ, Etel
7	FREUND	Adolf		FROJND, Adolf
8	ZEMANEK	Ede		ZEMANEK, Ede
9	SPITZER	Gizella		ŠPICER, Gizela
	GOLDSTEIN	Roza	BENDER	GOLDŠTAJN, Roza (rod. BENDER)
10	KAMPLER	Kalman		KAMPLER, Kalman
11	GÜNSZ	Gábor		GINS, Gabor
12	BERGENTHAL	Albert		BERGENTAL, Albert

13	FISCHER	Johanna	SONNENFELD	FIŠER, Johana (rod. ZONENFELD)
14	HANDLER	Aron		HANDLER, Aron
15	KOHN	Mark		KON, Mark
16	SCHEINBERGER	Sarika		ŠAJNBERGER, Šarika
17	FREUND	Jenő		FROJND, Jene
18	KÁLLAI	Mór		KALAI, Mor
19	BERGENTHAL	Miksa		BERGENTAL., Miksa
20	WEISZ	Mária		VAJS, Marija
21	FRISCH	Imre		FRIŠ, Imre
22	KLEIN	Irma		KLAJN, Irma
23	EICHENSTEIN	Mór		AJHENŠTAJN, Mor
24	DÉNES	Leopold		DENEŠ, Leopold
25	PILLIS	Adolf		PILIŠ, Adolf
	PILLIS	Julia		PILIŠ, Julija
26	GUTMANN	Jakob		GUTMAN, Jakob
27	BRÜLL	Julius		BRIL, Julijus
28	FLESCH	Michael		FLEŠ, Mihael
29	KRAUS	Dezső		KRAUS, Deže
30	DEUTSCH	Ignatz		DOJČ, Ignac
	DEUTSCH	Emilie		DOJČ, Emilija
31	ULLMANN	Hermann		ULMAN, Herman
	ULLMANN	Charlotte	DEUTSCH	ULMAN, Šarlota (rod. DOJČ)
32	PERL	Leopold		PERL, Leopold
33	STEINER	Rosa	SPORER	ŠTAJNER, Roza (rod. ŠPORER)
	STEINER	Samuel		ŠTAJNER, Samuel

## GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

34	ZUCKER IMRENÉ		ECKSTEIN (Katica)	supruga CUKER Imrea, CUKER Katica (rod. EKŠTAJN)
35	BERGENTHAL	Hermann		BERGENTAL, Herman
36	BERGENTAL	Dezider		BERGENTAL, Dezider <sup>38</sup>
37	FLESCH	Terez		FLEŠ, Tereza
38	MANGOLD	Sami		MANGOLD, Sami
39	STEINER	Eszter		ŠTAJNER, Ester
40	NEUMANN	Moritz		NOJMAN, Moric
	NEUMANN	Regine	HIRTENSTEIN	NOJMAN, Regina (rod. HIRTENŠTAJN)
41	SALZMANN	Ljudevit		SALCMAN, Ljudevit
42	SCHLESINGER	Etelka		ŠLEZINGER, Etelka
43	REINER	Josef		RAJNER, Jozef
44	NASCHITZ	Amalia		NAŠIC, Amalija
45	VAGO	LAJOS		VAGO, Lajoš
46	SCHENK	Ludwig		ŠENK, Ludvig
47	DREXLER	Laura		DREKSLER, Laura
48	SCHLESINGER	Julie		ŠLEZINGER, Julija
49	odvaljen deo spomenika sa tablom sa imenima pokojnika			
50	TEMMER	Mina	LÖWENSTEIN	TEMER, Mina (rod. LEVENŠTAJN)
51	TEMMER	Josef L.		TEMER, Jozef L.
52	SCHIFF	Amalia	SCHÖNBERGER	ŠIF, Amalija (rod. ŠENBERGER)

<sup>38</sup>Natpis na spomeniku glasi: „ZA USPOMENU BERGENTAL DEZIDERU ŠPEDI-  
TERU UMRLOM 24. JUNA 1941. I ČLANOVIMA FAMILIJA BERGENTAL, FRIDMAN, GOL-  
DMAN I PRINC POBIJENIM OD FAŠISTA 1941. GODINE”.

53	DEUTSCH	Aurelia		DOJČ, Aurelija
54	spomenik polomljen, bez natpisa			
55	spomenik polomljen, bez natpisa			
56	BERGEL	Katicza	WEIL	BERGEL, Katica (rod. VAJL)
57	SZEKULESZ Józsefné			supruga SEKULES Jožefa
58	REH	Markus		RE, Markus
59	SCHWARZ	Anna	MANGOLD	ŠVARC, Ana (rod. MANGOLD)
60	MARKSTEIN	Jonas		MARKŠTAJN, Jonaš
61	STERN LAZARNÉ		KADELBURGER (Ida)	supruga ŠTERN Lazara, ŠTERN Ida (rod. KADELBURGER)
	SZIKLAI GEZANÉ		STERN (Vilma)	supruga SIKLAI Geze, SIKLAI Vilma (rod. ŠTERN)
	HIRSL IMRENÉ		STERN (Edit)	supruga HIRŠL Imrea, HIRŠL Edita, rod. ŠTERN)
62	FEIN	Dora		FAJN, Dora
63	GRASL	Elise		GRASL, Eliza
64	FLESCH	Charlotte	RUBIN	FLEŠ, Šarlota (rod. RUBIN)
65	KOVACS (KOHN)	Laszlo		KOVAČ (KON), Laslo
66	GUTTMAN	Palika		GUTTMAN, Palika
67	SZÖLLÖSI	Ödön		SELEŠI, Eden
68	KOHN	Berta	STERN	KON, Berta (rod. ŠTERN)
69	DEUTSCH, BENJAMINNÉ		FEUCHTMANN (Fányy)	supruga DOJČ Benjamina, DOJČ Fani (rod. FOJHTMAN)



GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

70	WINKLER	Adolf		VINKLER, Adolf
71	HAUSER	Hermann		HAUZER, Herman
	HAUSER	Scharlotte	EPSTEIN	HAUZER, Šarlota (rođ. EPŠTAJN)
72	FISCHER	Sandor		FIŠER, Šandor
73	KLEIN	Marie Simon		KLAJN, Marija Simon
74	KÓVACS	Sándor		KOVAČ, Šandor
75	GERŐ	Henrik		GERE, Henrik
	GERŐ	Miklós		GERE, Mikloš

**(9) 9. RED**

BROJ SPOME- NIKA	PREZIME	IME	DEVOJAČKO PREZIME	TRANSKRIPCija (srp.)
1	FISCHL	Olga	GESSLER	FIŠL, Olga
2	ALEXANDER	Philipp		ALEKSANDAR, Filip
3	WEISZ	Vilma	ROZENSTOCK	VAJS, Vilma (rođ. ROZENŠTOK)
4	SCHEER	Beluska		ŠER, Beluška
5	MANGOLD	Antonie		MANGOLD, Antonija
6	MARKUS	Imre		MARKUS, Imre
7	ZUNTERSTEIN	Moritz		CUNTERŠTAJN, Moric
	ZUNTERSTEIN MÓRNÉ		KANIZSA (Lencsi)	supruga CUNTER- ŠTAJN Mora, CUN- TERŠTAJN Lenči (rođ. KANIŽA)
8	GUTTMAN	Josephine	KOHN	GUTMAN, Jozefina (rođ. Kon)

9	HOLLÄNDER	Regina		HOLENDER, Regina
	HOLLÄNDER	Ignatz		HOLENDER, Ignac
10	NEUGRÖSCHL	Josefine	ELSNER	NOJGREŠL, Jozefina (rod. ELZNER)
11	STEINER	Jacques		ŠTAJNER, Žak
12	REICHARD	Roza	WEISZ	RAJHARD, Roza (rod. VAJS)
13	KOHN	Arnold		KON, Arnold
14	PREISZ	Julia	KÖPPICH	PRAJS, Julija (rod. KEPIH/KEPIĆ?)
15	GLÜCKSMANN	David		GLIKSMAN, David
16	SCHILLER	Samuel		ŠILER, Samuel
17	FISCHER	Lipót		FIŠER, Lipot
18	GUTTMANN	Ilka		GUTMAN, Ilka
19	REINER	János		RAJNER, Janoš
20	HAHN	Jakob		HAN, Jakob
21	MANGOLD	Hermann		MANGOLD, Herman
22	SZIRMAI- SCHREIBER	Robert		SIRMAI-ŠRAJBER, Robert
23	KEPPICH	Bernat		KEPIH/KEPIĆ, Bernat
24	NEUGROSCHIL	Matthias		NOJGROŠIL, Matijas
25	MENCZER	Carl		MENCER, Karl
26	GRÜN	Henrik		GRIN, Henrik
27	GLÜCKSMANN	Moritz		GLIKSMAN, Moric
28	REISZ	Nina		RAJS, Nina
29	KOHN	ime nečitko		KON, ?

GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

30	ROSENFELD	Rosalie	HERZL	ROZENFELD, Rozalija (rođ. HERCL)
	STRASSER	Jacob		ŠTRASER, Jakob
	STRASSER	Paula	ROSENFELD	ŠTRASER, Pola (rođ. ROZENFELD)
31	spomenik bez natpisa			
32	OBLAI	Gabriele		OBLAI, Gabrijela
33	LANGER	Ilonka		LANGER, Ilonka
34	STEINER	Michael		ŠTAJNER, Mihael
35	KURLÄNDER	Vera		KURLENDER, Vera
36	CZINNER DAVIDNÉ		REITZER (Katalin)	supruga CINER Davida, CINER Kata- lin (rođ. RAJCER)

**(10) 10. RED**

BROJ SPOME- NIKA	PREZIME	IME	DEVOJAČKO PREZIME	TRANSKRIPCIJA (srp.)
1	HOLLÄNDER	Roza		HOLENDER, Roza
2	DEUTSCH	Miklóska		DOJČ, Mikloška
3	SALZBURGER	Theres		SALCBURGER, Tereza
4	KLEIN	Lauruska		KLAJN, Lauruška (?)
5	POLLAK	Johanna	LAFFLER	POLAK, Johana (rođ. LAFLER)
6	KÖPPICH	Franz		KEPIH/KEPIĆ (?), Franc
7	BERENYI	Dezső		BERENJI, Deže
8	GOLDSTEIN	Mark		GOLDŠTAJN, Mark
9	ROSENFELD	Aron		ROZENFELD, Aron

10	POLLAK	Philipp		POLAK, Filip
11	ULLMANN	József		ULMAN, Jožef
12	GYARFAS	Irenke		ĐARFAŠ, Irenka
13	MESSINGER	Johanna	ELBERT	MESINGER, Johana (rod. ELBERT)
14	ALTWER	Richard		ALTVER, Rihard
15	KLEIN	Cecilie		KLAJN, Cecilija
16	ECKSTEIN	Hermann		EKŠTAJN, Herman
17	EISLER	Sami		AJZLER, Sami
18	FISCHER	Ema		FIŠER, Ema
19	KRAUSZ	Philipp		KRAUS, Filip
20	BRAUN	Rosalie		BRAUN, Rozalija
21	CZIMMER	Sandor		CIMER, Šandor
22	BUCHBINDER	Ignaz		BUHBINDER, Ignac
23	DEUTSCH	Edus		DOJČ, Eduš
24	ECKSTEIN	Anna	KOHLBERG	EKŠTAJN, Ana (rod. KOLBERG)
25	GUTTMANN	Josefine		GUTMAN, Jozefina
26	KALLAI	Dezső		KALAI, Deže
27	ROTT	Manczika		ROT, Mancika
28	FEISCHL	Josef		FAJŠL, Jozef
29	KANDELL	Anna	WEISZ	KANDEL, Ana (rod. VAJS)
30	WEISZ	Aron		VAJS, Aron
31	KANIZSA	Hani		KANIŽA, Hani
32	KOHN	Rosalie		KON, Rozalija
33	BRAUN	Cecilie		BRAUN, Cecilija

## GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

34	VAGO	Ferencz		VAGO, Ferenc
35	KADELSBURGER	Anna	SPITZER	KADELSBURGER, Ana (rod. ŠPICER)
36	KOHN	Katharina		KON, Katarina
37	natpis samo na hebrejskom			
38	POLLAK	Laura	HIRSCH	POLAK, Laura (rod. HIRŠ)
39	DEUTSCH	Rudolf		DOJČ, Rudolf
40	GUTTMANN	Filipp		GUTMAN, Filip
41	PODWINETZ	Wilhelm		PODVINEC, Vilhelm
42	LANGFELDER	Paul		LANGFELDER, Paul
43	DEUTSCH	Ignacz H.		DOJČ, Ignac H.
44	KLEIN	Josef		KLAJN, Jozef
45	KOHN	Arnold		KON, Arnold
46	LÖFFLER	Ignatz		LEFLER, Ignac
47	HERTZKA	Fani		HERCKA, Fani
48	natpis samo na hebrejskom			
49	KANN	Babetta	DREXLER	KAN, Babeta (rod. DREKSLER)
50	WEISZ	Samuel		VAJS, Samuel
51	natpis samo na hebrejskom			
52	WEISZ	Hugo		VAJS, Hugo
53	GUTTMANN	Adam		GUTMAN, Adam
54	natpis samo na hebrejskom			
55	KLEIN	Alfred		KLAJN, Alfred
56	HOLLÁNDER	Albert		HOLANDER, Albert
57	DEUTSCH	Jacob		DOJČ, Jakob

58	KADELBURGER	David		KADELBURGER, David
59	SCHLESINGER	Fanni		ŠLEZINGER, Fani
60	DEUTSCH	Katharina		DOJČ, Katarina
61	SCHWARZ	Theres		ŠVARC, Tereza
62	NEUMANN	Hermann		NOJMAN, Herman
63	ABELES	Emilie		ABELES, Emilija
64	RIESENBERG	Anna		RIZENBERG, Ana
65	POLLAK	Caroline		POLAK, Karolina

**(11) 11. RED**

BROJ SPOME- NIKA	PREZIME	IME	DEVOJAČKO PREZIME	TRANSKRIPCIJA (srp.)
1	EISNER	Babette		AJZNER, Babeta
2	KLEIN	Hermann		KLAJN, Herman
3	WIPPLER	Barbara		VIPLER, Barbara
4	WIPPLER	Josef		VIPLER, Jozef
5	KÖPPICH	Rebeka		KEPIĆ/KEPIH?, Rebeka
6	SCHLESINGER	Simon		ŠLEZINGER, Simon
7	MANGOLD	Marcus		MANGOLD, Markus
8	BASCH	Lorenz		BAŠ, Lorenc
9	FISCHER	M. L		FIŠER, M. L.
10	MENZER	Simon		MENCER, Simon
11	ZUCKER	Johanna		CUKER, Johana
12	FEIN	Katharina		FAJN, Katarina

GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

13	FEIN	Simon		FAJN, Simon
14	FISCHER	Josefa		FIŠER, Jozefa
15	BAUER	Hermann		BAUER, Herman
16	SCHLESINGER	Johanna		ŠLEZINGER, Johana
17	LICHTENTAL	Herman		LIHTENTAL, Herman
18	KUTTERER	Nathan		KUTERER, Natan
19	natpis samo na hebrejskom			
20	THEUESCH	Therese	MENZER	TOJEŠ, Tereza (rođ. MENCER)
21	ERNST	Simon		ERNST, Simon
22	POLLAK	Mimi		POLAK, Mimi
23	LICHTENTAL	Johann		LIHTENTAL, Johan
24	MENZER	Anna		MENCER, Ana
25	NASCHITZ	Abraham		NAŠIC, Abraham
26	MENZER	Isaack		MENCER, Isak
27	DEUTSCH	Franz		DOJČ, Franc
28	KASSOVITZ	Salamon		KASOVIC, Solomon/ Šolomon
	KASSOVITZ	Fanny	LÖWENTHAL	KASOVIC, Fani (rođ. LEVENTAL)
29	SPITZER	Regine		ŠPICER, Regina
30	FELDHEIM	Jeanette		FELDHAJM, Žaneta
31	ROSENFELD	Josef		ROZENFELD, Jozef
32	KLEIN	Hermann		KLAJN, Herman
33	SINGER	Ernestine	SCHWEINBURG	SINGER, Ernestina (rođ. ŠVAJNBURG)

34	FREISCHBERGER	Regine		FRAJŠBERGER, Regina
35	ECKSTEIN	Adolf		EKŠTAJN, Adolf
36	BERENYI	Markus		BERENJI, Markus/ Markuš
37	HIRTENSTEIN MARKNÉ		FRIEDMANN (Karoline)	supruga HIRTENŠTAJN Marka, HIRTENŠTAJN Karolina (rođ. FRIDMAN)
38	KUTTERER	Katherine	EISLER	KUTERER, Katarina (rođ. AJZLER)
	LITTMANN	Hermine	EISLER	LITMAN, Hermina (rođ. AJZLER)
39	STEIGENBERGER	Karoly		ŠTAJNBERGER, Karolj
40	KRAUSZ	Ignác		KRAUS, Ignac
41	ULLMANN	Rosalie		ULMAN, Rozalija
42	BALAZS	Selma		BALAŽ, Selma
43	WEINBERGER	Moritz		VAJNBERGER, Moric
44	FISCHL	Julianna	EISLER	FIŠL, Julijana (rođ. AJZLER)
45	GEIDUSCHEK	Ignacz		GAJDUŠEK, Ignac
46	KLEIN HERMANNÉ		FEIN (Helena)	supruga KLAJN Hermana, KLAJN Helena (rođ. FAJN)
47	ROSNER	Anton J.		ROZNER, Anton, J.
48	GOLDMANN	Samuel		GOLDMAN, Samuel
49	HAJDUSKA	Joachim		HAJDUŠKA, Joakim



**(12) 12. RED**

<b>BROJ SPOME- NIKA</b>	<b>PREZIME</b>	<b>IME</b>	<b>DEVOJAČKO PREZIME</b>	<b>TRANSKRIPCIIJA (srp.)</b>
1	KOHN POLLÁK	Etelka		KON POLAK, Etelka
2	RÉV	Mór		REV, Mor
3	BECK	Adolf		BEK, Adolf
4	KACZUR	Terezia	MÜLLER	KACUR, Terezija (rođ. MILER)
5	SCHULMANN	Alfred		ŠULMAN, Alfred
	SCHULMANN	Rosa	HELLER	HELER, Roza
6	HIRSCH	Jolán		HIRŠ, Jolan(da)
7	KRAUSZ IGNATZNÉ		FREUND (Cecilia)	supruga KRAUS Ignaca, KRAUS Cecilija (rođ. FROJND)
8	KRAUS	Hermann		KRAUS, Herman
9	BERGENTHAL	Cecilia		BERGENTAL, Cecilija
10	KOVACS	Josefine		KOVAČ, Jozefina
11	GRUBER	Eduard		GRUBER, Eduard
12	STEINER	Rosa	STERN	ŠTERN, Roza
13	KLEIN	Gizela	WEISZ	KLAJN, Gizela (rođ. VAJS)
	KLEIN	Izidor		KLAJN, Isidor
14	KLEIN	Fani	ABELES	KLAJN, Fani (rođ. ABELES)
15	ECKFELD	Amalie		EKFELD, Amalija
	ECKFELD	Bela Balla		EKFELD, Bela Bala
	ECKFELD	Moritz		EKFELD, Moric

16	LEDERER	Amalia	KLEIN	LEDERER, Amalija (rođ. KLAJN)
	LEDERER	Armin		LEDERER, Armin
17	EISLER	Helene	KLEIN	AJZLER, Helena (rođ. KLAJN)
18	GEIGER	Mano		GAJGER, Mano
19	KADELBURGER	Eleonore		KADELBURGER, Eleonora
20	KOHN	Johanna		KON, Johana
21	LÖBL	Jakob		LEBL, Jakob
	LÖBL	Roza	FISCHER	LEBL, Roza (rođ. FIŠER)
22	FISCHER	Ernestine		FIŠER, Ernestina
	FISCHER	Moritz		FIŠER, Moric
23	BAK	Katalin		BAK, Katalin
24	FRITZ	Etel	BRAUN	FRIC, Etel(ka), (rođ. Braun)
25	BACHER	Mór		BAHER, Mor
26	LEDERER	Miklós		LEDERER, Mikloš
27	LEWIN	Sándor		LEVIN, Šandor
28	LÁSZLO	Regine	ROSENSTOCK	LASLO, Regina (rođ. ROZENŠTOK)
29	FRAU MARKUS SCHULMANN		BÄUMEL	supruga ŠULMAN Markusa, ŠULMAN ? (ime nezabeleženo), rođ. BOJMEL
30	FLESCH	Zoltán		FLEŠ, Zoltan
31	KLEIN SAMUNÉ		LÉDERER (Szerén)	supruga KLAJN Šamua, KLAJN Serena (rođ. LEDERER)
32	GUTTMANN	Mór		GUTMAN, Mor

33	HERZOG	Leopold		HERCOG, Leopold
34	RADÓCZ	Kornél		RADOC, Kornel
35	LANGER	Adolf		LANGER, Adolf
36	GUSZMANN	Adolf		GUSMAN, Adolf
37	FISCHER	Amália	KRAUSZ	FIŠER, Amalija (rođ. KRAUS)
	GRÜNBERGER MARKNÉ		FISCHER (Ka- talin)	supruga GRINBERGER Marka, GRINBERGER Katalin (rođ. FIŠER)
38	MAJER	Rosalia	BRAUN	MAJER, Rozalija (rođ. BRAUN)
39	LÖBL	Armin		LEBL, Armin
	LÖBL	Emma	WEINBERGER	LEBL, Ema (rođ. VAJNBERGER)
	MÁRTON	Julia		MARTON, Julija
40	DEUTSCH	Adolf		DOJČ, Adolf
	DEUTSCH	Mór		DOJČ, Mor
41	PILISCH	Hermann		PILIŠ, Herman
42	SCHÄFFER	Fanni		ŠEFER, Fani
43	GOLDSCHMIDT	Leopold		GOLDŠMIT, Leopold <sup>39</sup>

### (13) SPOMENIK PODIGNUT U ČAST VELIKOBEČKEREČKIH JEVREJA PALIH U PRVOM SVETSKOM RATU

Natpis na spomeniku glasi:

**„Örökké éljenek emlékezetünkben azon hősök nevei, kik a világháboruban életüket feláldozták a haza és a király védelmében“ („Zauvek će u našem sećanju živeti imena junaka koji su žrtvovali svoje živote u svetskom ratu za odbranu kralja i otadžbine“)**

<sup>39</sup>Natpis na spomeniku 12.43 glasi: „GOLDSCHMIDT LEOPOLD 1874-1939. NA USPOMENU SUPRUGE MALVINE GOLDSCHMIDT, KĆERI KLARE GOLDSCHMIDT-FREUND, UNUČADI EVE I ŽUŽE FREUND, UMRLIH U AUŠVICU 1944 GOD.“

**MAYER JENŐ** (JENE MAJER)  
**HOLLÁNDER SÁNDOR** (ŠANDOR HOLANDER)  
**DEUTSCH ERNŐ** (ERNE DOJČ)  
**Dr. EICHENWALD GYULA** (Dr ĐULA AJHENVALD)  
**Dr. VÉRTESI IMRE** (Dr IMRE VERTEŠI)  
**KARDOS ISTVÁN** (IŠTVAN KARDOŠ)  
**DUBOVITZ JOZSEF** (JOŽEF DUBOVIC)  
**ECKSTEIN JAKAB** (JAKOB EKŠTAJN)  
**PLOHN IZSÓ** (IŽO PLON)  
**SZENES PÁL** (PAL SENEŠ)  
**SPIRA ANTAL** (ANTAL ŠPIRA)  
**WEISZ DÁVID** (DAVID VAJS)  
**FISCHER GEZA** (GEZA FIŠER)  
**HANDLER GÁBOR** (GABOR HANDLER)  
**HANDLER SIMON** (SIMON HANDLER)  
**KADELBURGER SÁNDOR** (ŠANDOR KADELBURGER)  
**LÖWI TIBOR** (TIBOR LEVI)  
**KLEIN IMRE** (IMRE KLAJN)  
**TEICHNER EMIL** (EMIL TAJHNER)

**Ezén emléktáblát MAYER HENRIK és MAYER AUREL  
adományozták“**

(„Spomen-ploču daruju HENRIK MAJER i AUREL MAJER“).

#### **(14) SPOMENIK SA IMENIMA DOBROTVORA JEVREJSKOG GROBLJA U MEĐURATNOM PERIODU**

**„A Zidduk hadin felépítéséhez hozzájáruló nemes adakozók“**

(„Ciduk-hadin<sup>40</sup> za plemenite ktitore gradnje [groblja]“)

**BORAL BERNAT és neje** (BERNAT BORAL i supruga)

**BUCHBINDER IZIDOR és neje** (ISIDOR BUHBINDER i supruga)

---

<sup>40</sup>Zidduk-hadin (ili: ciduk-hadin): pogrebna molitva kojom se priznaje božanska pravda. Njena suština ogleda se u izražavanju misli da su život i smrt u Božjim rukama, čija je odluka uvek pravedna: „Gospod daje i Gospod uzme, da je blagosloveno ime Gospodnje“ (Knjiga o Jovu, 1.21).

**BERGENTHAL ALBERT és neje** (ALBERT BERGENTAL i supruga)  
**DEUTSCH ZSIGMOND és neje** (ŽIGMOND DOJČ i supruga)  
**DEUTSCH GYULA és neje** (ĐULA DOJČ i supruga)  
**DEUTSCH MARTON és neje** (MARTON DOJČ i supruga)  
**DEUTSCH ALFRED és neje** (ALFRED DOJČ i supruga)  
**DEUTSCH JAKABNÉ szül. MENCZER** (supruga JAKOBA DOJČA,  
 rođ. MENCER)  
**DEUTSCH JAKAB & CO** (JAKOB DOJČ & KO)  
**ECKSTEIN SAMU és neje** (ŠAMU EKŠTAJN i supruga)  
**ECKSTEIN JÁNOS és neje** (JANOŠ EKŠTAJN i supruga)  
**ECKSTEIN VILMOS és neje** (VILMOŠ EKŠTAJN)  
**EISENSTÄDTER I. L.** (I. L. AJZENŠTETER)  
 özv. ENGEL SÁMUELNÉ (udovica SAMUELA ENGELA)  
**FRANK LAJOS és neje** (LAJOŠ FRANK i supruga)  
**FREY REZSŐ és neje** (REŽE FREJ i supruga)  
**FREUND LAJOS és ADOLF** (LAJOŠ I ADOLF FROJND)  
**FISCHL JAKAB és neje** (JAKOB FIŠL i supruga)  
**GERGELY SAMU és neje** (ŠAMU GERGELJ i supruga)  
**GRÜN D. IZSO és neje** (IŽO D. GRIN i supruga)  
**GÜNSZ GÁBOR és neje** (GABOR GINS i supruga)  
**GYÁRFÁS ÖDÖN és neje** (EDEN ĐARFAŠ u supruga)  
**HAJDUSKA JENŐ és neje** (JENE HAJDUŠKA i supruga)  
**HELLER DAVID és neje** (DAVID HELER i supruga)  
**HELLER MÓR és neje** (MOR HELER i supruga)  
**HERCOG GYULA** (ĐULA HERCOG)  
**HERZFELD VILMOS és neje** (VILMOŠ HERCFELD I SUPRUGA)  
**HIRTENSTEIN MARK és neje** (MARK HIRTENŠTAJN i supruga)  
**IZRAELITA HITKÖZSEG** (JEVREJSKA OPŠTINA)  
**IZRAELITA NŐEGYLET** (JEVREJSKO ŽENSKO DRUŠTVO)  
**DR. IVÁNYI MÓR és neje** (DR MOR IVANJI I SUPRUGA)  
**JONÁS BERTALAN és neje** (BERTALAN JONAŠ i supruga)  
**KADELBURGER LIPÓT és neje** (LIPOT KADELBURGER i supruga)  
 özv. KADELSBURGER FÜLÖPNE (udovica Filipa Kadelsburgera)

**DR. KARDOS SAMU és neje** (dr ŠAMU KARDOŠ i supruga)  
**KASSOVITZ MÓR és neje** (MOR KASOVIC i supruga)  
**KASSOVITZ JÓZSEF és neje** (JOŽEF KASOVIC i supruga)  
**KÁLNOKI ÉS SIMON** (KALNOKI I ŠIMON)  
**KLEIN BERNAT és neje** (BERNAT KLAJN i supruga)  
**KERPNER LAJOS és neje** (LAJOŠ KERPNER i supruga)  
**KOVESI EMIL és neje** (EMIL KOVEŠI i supruga)  
**KÖZGAZDASÁGI BANK mint R. T.** (PRIVREDNA BANKA KAO A. D.)  
**KURLÄNDER IMRE és neje** (IMRE KURLENDER i supruga)  
**KURLÄNDER ANTAL és neje** (ANTAL KURLENDER i supruga)  
**KUTERER KATALIN** (KATALIN KUTERER)  
**LÖWY GYULA és neje** (ĐULA LEVI i supruga)  
**LICHTENTAL BERNÁT és neje** (BERNAT LIHTENTAL i supruga)  
**LUKÁCS és Tarsai** (LUKAČ i drugovi)  
**MAYER HENRIK és neje** (HENRIK MAJER i supruga)  
**MAYER AUREL és neje** (AUREL MAJER i supruga)  
**MAYER JENŐ** (JENE MAJER)  
**MANGOLD HERMAN** (HERMAN MANGOLD)  
**ÖZV. Dr MANGOLD SAMUNÉ** (udovica dr ŠAMUA MANGOLDA)  
**MÜLLER IGNAC és neje** (IGNAC MILER i supruga)  
**NEUMANN MÓR és neje** (MOR NOJMAN i supruga)  
**NEUFELD ROZA és gyermekei** (ROZA NOJFELD i deca)  
**DR NEUMANN GYULA és neje** (Dr ĐULA NOJMAN)  
**PODVENITZ LAJOS és neje** (LAJOŠ PODVENIC i supruga)  
**DR POLLAK GYŐZŐ és neje** (dr ĐEZE POLAK i supruga)  
**REINER DAVID és neje** (DAVID RAJNER i supruga)  
**REISZ SÁNDOR és neje** (ŠANDOR RAJS i supruga)  
**ROZENFELD SAMU és neje** (ŠAMU ROZENFELD i supruga)  
**SAS EDE** (EDE ŠOŠ)  
**SALZBERGER JOZSEF és neje** (JOŽEF SALCBERGER i supruga)  
**DR. STEINER GYULA és neje** (dr ĐULA ŠTAJNER i supruga)  
**DR. STERN LAZÁR és neje** (dr LAZAR ŠTERN i supruga)  
**STRASSER és KÖNIG** (ŠTRASER i KENIG)

- SZŰCS ZSIGMOND és neje** (ŽIGMOND SIČ i supruga)  
**SCHULMANN FÜLÖP és neje** (FILIP ŠULMAN i supruga)  
**TEMMER SALAMON és neje** (ŠALOMON TEMER i supruga)  
**TEMMER TESTVÉREK** (BRAĆA TEMER)  
**TEMMER JOZSEFNÉ** (supruga JOŽEFA TEMERA)  
**TORONTÁL M. TAKAREK és HITELB.** (TORONTALSKA BANKAZA  
 ŠTEDNJU I KREDIT)  
**URBÁN FRIGYES és neje** (FRIDEŠ URBAN i supruga)  
**UJVÁRI ADOLF** (ADOLF UJVARI)  
**VÁGI SÁNDOR és neje** (ŠANDOR VAGI i supruga)  
**WEISS H. SÁNDOR és neje** (ŠANDOR H. VAJS i supruga)  
**HELLER JÓZSEFNÉ** (supruga JOŽEFA HELERA)  
**HELLER MANÓ** (MANO HELER)  
**URBÁN ARNOLD ÉS NEJE** (ARNOLD URBAN i supruga)  
**KANIZSA BÉLA** (BELA KANIŽA)  
**STEINER MIHÁLY** (MIHALJ ŠTAJNER)  
**BERKOVICS BERNÁT és neje** (BERNAT BERKOVIĆ i supruga)  
**FRIEDMANN HERMAN és neje** (HERMAN FRIDMAN i supruga)  
**GROSS MÁRTON és neje ETEL** (MARTON GROS i supruga ETEL)  
**GUTTMANN MÓR és neje ROZA** (MOR GUTMAN i supruga ROZA)  
**REISS MÓR és neje BLANKA** (MOR RAJS i supruga BLANKA)  
**SZENTIRMAYL PÁL és neje** (PAL SENTIRMAJL i supruga)  
**SIMON IGNÁTZ és neje** (IGNAC SIMON i supruga)  
**SONNENFELD JOZSÉF és neje IRMA** (JOŽEF ZONENFELD i supru-  
 ga IRMA)  
**TREBITSCH JÓZSEF és neje KATALIN** (JOŽEF TREBIĆ i supruga  
 KATALIN)  
**WEISZ MÓR és neje MÁRIA** (MOR VAJS i supruga MARIJA)

**(15) SPOMENIK BERTE PILIŠ, ROĐ. LEVI**

ПИЛИШ БЕРТА  
 рођ. ЛЕВИ  
 1879-1940

**(16) NADGROBNI SPOMENIK ĐULE POLAČEKA**

ITT NYUGSZIK  
POLACSEK  
GYULA  
ÉLT 55 ÉVET  
BECSULTEK ÉS SZERETTEK!  
A VILÁGON A LEGJOBB FÉRJ ÉS APA VOLTAL.  
AMIG ELÜNK SIRATUNK  
HŰ FELESÉGED ÉS EGYETLEN LEANYOD  
SZÜL. 1884 MÁJUS 15  
MEGH 1939 MÁJUS 11

Prevod:  
OVDE POČIVA  
ĐULA  
POLAČEK  
POŽIVE 55 GODINA  
BIO JE POŠTOVAN I VOLJEN!  
BIO JE NAJBOLJI MUŽ I OTAC NA SVETU.  
ŽALIĆEMO TE DOK SMO ŽIVI  
TVOJA VERNA SUPRUGA I ČERKA JEDINICA  
ROĐ. 15. MAJA 1884.  
PREM. 1. MAJA 1939.

**(17) NADGROBNI SPOMENIK SELME PALFI, ROĐ. VAJL**

SELMA PALFI  
ROĐ. WEIL  
1865-1937

**(18) SPOMENIK A, OBELISK U VIDU DAVIDOVE ZVEZDE, KOJI SVEDOČI O  
POSLEDNJEM PREMEŠTANJU JEVREJSKOG GROBLJA**

Natpis na spomeniku glasi: „OVDE SU SAHRANJENI EKSHUMIRANI POSMRTNI OSTACI SA BIVŠEG JEVREJSKOG GROBLJA U ZRENJANINU 1986. GODINE“.



**(19) SPOMENIK B, POSVEĆEN PETROVGRADSKIM JEVREJIMA STRADALIM U DRUGOM SVETSKOM RATU**

Natpis na spomeniku glasi: „ZA USPOMENU DEPORTOVANIH I MUČKI UBIJENIH 1200 JEVREJA GRADA PETROVGRADA. SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU“.

Na poledini spomenika su uklesane reči: „SPOMEN PODIŽE JNOF PETROVGRAD“ („Jedinstveni narodnooslobodilački front Petrovgrad“ – prim. aut.). Zanimljiv kuriozitet predstavlja činjenica da se na spomeniku nalaze, jedna ispod druge, petokraka i šestokraka zvezda.

**(20) RED C**

BROJ SPOMENIKA	PREZIME	IME	DEVOJAČKO PREZIME	TRANSKRIPCIJA (srp.)
1	KEMENES	Oszkar		KEMENEŠ, Oskar
	KEMENES, OSZKARNÉ		DEUTSCH (Emilia)	supruga KEMENEŠ Oskara, KEMENEŠ Emilija (rođ. DOJČ)
	NAGY	Imre		NAĐ, Imre
	NAGY IMRENÉ			supruga NAĐ Imrea
	KARTAL	Arpad		KARTAL, Arpad
	KARTAL, ARPADNÉ		LÖWY	supruga KARTAL Arpada, KARTAL Roži (rođ. LEVI)
	NAGY	Bari?		NAĐ, Bari (?)
2	GREBER	Izidor		GREBER, Isidor
	GREBER	Johanna	ENGL	GREBER, Johana (rođ. ENGL)
3	ENGL	Pepi (Josef)		ENGL, Pepi (Jozef)
4	ENGL	Salaman		ENGL, Šalomon

5	MAYER	Henrik		MAJER, Henrik
	MAYER	Jenő		MAJER, Jene
	MAYER	Laura	REITZER	MAJER, Laura (rođ. RAJČER)
	MAYER	Aurel		MAJER, Aurel
	MAYER	Sarolta		MAJER, Šarolta
6	KLEIN	Mór		KLAJN, Mor
6	KLEIN MÓRNÉ		KISS (Erzsébet)	supruga KLAJN Mora, KLAJN Eržebet (rođ. KIŠ)
7	KLEIN	Mór		KLAJN, Mor
7	KLEIN MÓRNÉ		HAJDUSKA (Nina)	supruga KLAJN Mora, KLAJN Nina (rođ. HAJDUŠKA)
7	KIS	Arnold		KIŠ, Arnold
7	KIS	Sándor		KIŠ, Šandor
8	NIEDERMANN	Mavro		NIDERMAN, Mavro
9	TEMMER	Moritz		TEMER, Moric
9	TEMMER	Therese	BLEYER	TEMER, Tereza (rođ. BLEJER)
9	TEMMER	Samuel		TEMER, Samuel
9	TEMMER	David		TEMER, David
9	TEMMER	Salamon		TEMER, Solomon
9	TEMMER	Berta	DEIXNER	TEMER, Berta (rođ. DAJKSNER)
10	TEMMER	Josef		TEMER, Jozef
10	TEMMER	Flora	FISCHER	TEMER, Flora (rođ. FIŠER)
11	KANIZSA	Lipót		KANIŽA, Lipot

GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

11	KANIZSA LIPÓTNÉ		STEIN (Mimi)	supruga KANIŽA Lipota, KANIŽA Mimi (rođ. ŠTAJN)
11	KRAUSZ	Gyula		KRAUS, Đula
11	KANIZSA	Margit		KANIŽA, Margita
11	KRAUSZ	Pista		KRAUS, Pišta
12	IVANJI	Mavro		IVANJI, Mavro
12	IVANJI	Felis	VAJS	IVANJI, Felis (rođ. VAJS)

**(21) RED D**

BROJ SPOME- NIKA	PREZIME	IME	DEVOJAČKO PREZIME	TRANSKRIPCIJA (srp.)
1	WEICHHHERZ	Rosa		VAJHHERC, Roza
2	RIEDMANN	Rozsike		RIDMAN, Rožika
3	GUTTMANN	David		GUTMAN, David
4	WIPLER	?		VIPLER, ?
5	KLEIN	Irene		KLAJN, Irena
6	STRASSER	Irma		ŠTRASER, Irma
7	MANGOLD	Jeny		MANGOLD, Jeni
8	KÖPPICH	Anna		KEPIH/KEPIĆ, Ana
9	KADELBURGER	Ignatz		KADELBURGER, Ignac
10	KRAUS	Rosalie		KRAUS, Rozalija
11	TODESZKO	Ignatz		TODESKO, Ignac
12	DREKSLER	Charlotte		DREKSLER, Šarlota
13	ZWIRN	Aladar		CVIRN, Aladar

14	KERTÉSZ	Mariska		KERTES, Mariška
15	LEWIN	Oszkár		LEVIN, Oskar
16	EIBENSCHÜTZ	Rožika		AJBENŠIČ, Rožika
17	LÖWINGER	Etel		LEVINGER, Etel
18	STEINER	Moritz		ŠTAJNER, Moric
19	REITZER	Ignatz		RAJCER, Ignac
20	TAUSZIG	Sandor		TAUSIG, Šandor
21	LEWIN	Geza		LEVIN, Geza
22	ROSENFELD	Sigmund		ROZENFELD, Zigmund
23	ADLER	Izabella	GROSZ	ADLER, Izabela (rod. GROS)
24	ZWIRN	Rosa	REITER	CVIRN, Roza (rod. RAJTER)
25	ROTTENBERG	Jakab		ROTENBERG, Jakob
26	KOHN	Teréz		KON, Tereza
27	GROSMANN	Lajos		GROSMAN, Lajoš
28	KANN	Amalie		KAN, Amalija
29	KRAUSZ	Jakob		KRAUS, Jakob
30	WEISS	Leopold		VAJS, Leopold
31	natpis samo na hebrejskom			
32	DEUTSCH	Charlotte		DOJČ, Šarlota
33	GROF	Sándor		GROF, Šandor
34	WEINFELD	Sáríka		VAJNFELD, Šaríka
35	GUSSMANN	Izidor		GUSMAN, Isidor
36	FRÖHLICH	Moritz		FRULIH, Moric
37	NEY	Irma		NEJ, Irma

## GROBOVI KOJI PUTUJU: MEMORIJALNO JEVREJSKO GROBLJE U ZRENJANINU

38	ROTH	Veronika		ROT, Veronika
39	BERGER	Elias		BERGER, Elija
40	KANIZSA	Moritz		KANIŽA, Moric
41	BORSODI	Palika		BORŠODI, Palika

**(22) Red E**

BROJ SPOMENIKA	PREZIME	IME	DEVOJAČKO PREZIME	TRANSKRIPCIJA (srp.)
1	natpis samo na hebrejskom			
2	TEICHNER	Hermann		TAJHNER, Herman
3	KORNBLAU	Sigmund		KORNBLAU, Zigmund
4	natpis samo na hebrejskom			
5	natpis samo na hebrejskom			
6	SZEKULES	Samuel		SEKULEŠ, Samuel
7	REITER	Rosa		RAJTER, Roza
8	BERGER	Susanna		BERGER, Suzana
9	KLEIN	Anna		KLAJN, Ana
10	SCHNITZLER	Karoline <sup>41</sup>		ŠNICLER, Karolina
	SCHNITZLER	Jakob <sup>42</sup>		ŠNICLER, Jakob
	SCHNITZLER	Therese <sup>43</sup>		ŠNICLER, Tereza
11	Tekst na spomeniku glasi: „Gewidmet von seinem Sohne Leopold und SchwiegerTochter Rosa Klein“ („Posvećeno od njegovog sina Leopolda i snahe Roze Klajn“) <sup>44</sup>			
12	natpis samo na hebrejskom			
13	natpis sadrži samo jednu, nerazumljivu reč: „Katoka“			
14	REINER	Vilmos		RAJNER, Vilmoš

<sup>41</sup>Dete Leopolda i Katarine Šnicler (posebno naznačeno u zaglavlju spomenika).

<sup>42</sup>Dete Leopolda i Katarine Šnicler (posebno naznačeno u zaglavlju spomenika).

<sup>43</sup>Dete Leopolda i Katarine Šnicler (posebno naznačeno u zaglavlju spomenika).

<sup>44</sup>Kako se ime Leopolda Klajna nalazi i na nadgrobnom spomeniku njegove majke Ane Klajn (E 9), moguće je da je spomenik E 11 zapravo spomenik njegovog oca (ime nepoznato).

15	MORITZ	Roseanna		MORIC, Rozana
16	GALIZIANER	Julius		GALICIJANER, Julijus
17	ROSENFELD	Samuel		ROZENFELD, Samuel
18	DAVID	Abraham		DAVID, Abraham
19	WILNER	Theresia		VILNER, Terezija
20	SCHLESINGER	Th(eresa?)	MAIER	ŠLEZINGER, T(ereza?), rod. MAJER
21	FRIEDENSTEIN	Josef		FRIDENŠTAJN, Jozef
22	SAX	Johann		SAKS, Johan
23	SCHLESINGER	Helena		ŠLEZINGER, Helena
24	natpis samo na hebrejskom			
25	LÖFFLER	Helene	POLLAK	LEFLER, Helena (rod. POLAK)
26	BÖHM	Theresia	ROSENFELD	BEM, Terezija (rod. ROZENFELD)
27	ULMAN	Moritz		ULMAN, Moric
28	natpis samo na hebrejskom			
29	KORNBLAU	Ignatz		KORNBLAU, Ignac
30	LUSZTIG	Martin		LUSTIG, Martin
31	GUTMAN	Moritz		GUTMAN, Moric
32	DEUTSCH	Gisella		DOJČ, Gizela
33	REITZER	Simon		RAJCER, Simon

## Spisak ilustracija i fotografija

1. Dokument-molba iz 1836. godine kojom predsjednik Jevrejske opštine u Velikom Bečkereku, Johan Lihtental, traži dozvolu od Temišvarске zemaljske administracije za proširenje Jevrejskog groblja (Istorijski arhiv Zrenjanin, F3. Veliki Bečkerek, grad sa uređenim Senatом 1769–1918, br. 524/1836), *U vezi molbe Jevrejske crkvene opštine radi proširenja groblja na opovačkom pašnjaku, K. Administracija traži izveštaj Magistrata*
2. Novinski natpis u vel.-bečkerečkom listu *Gross-Becskereker Wochenblatt* iz aprila 1893. godine, kojim porodica Ajzenšteter obaveštava javnost o smrti svog člana Ignaca Ajzenštetera i izražava žaljenje tim povodom

*(Vom tiefsten Schmerz gebeugt..., Gross-Becskereker Wochenblatt 14, 8.4.1893, 6)*

3. Fotografija Jevrejskog groblja neposredno pred poslednje izmeštanje 1986. godine (Foto: M. Đukanov. Istorijski arhiv Zrenjanin, F. 45 Zbirka fotografija, br. 2591)
4. Početak izmeštanja Jevrejskog groblja u Zrenjaninu 1986. godine (Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)
5. Pripreme lokacije novog groblja (Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)
6. Postavljanje betonskih temelja na novoj lokaciji Jevrejskog groblja. U pozadini se vide već postavljeni nadgrobni spomenici, kao i kapela evanđeličko-reformatskog groblja (Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)
7. Nadgrobni spomenici postavljeni u betonske temelje na novom groblju (Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)
8. Mermerni postamenti nadgrobnih spomenika sa Jevrejskog groblja, rastureni prilikom izmeštanja (Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)
9. Prvi rabin Jugoslavije, Cadik Danon, na svečanosti osvećenja novog Memorijalnog jevrejskog groblja u Zrenjaninu, 1. oktobra 1990. godine (Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)
10. Kadiš za 1.200 petrovgradskih Jevreja stradalih u Drugom svetskom ratu (Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)
11. Spomen-obeležje JNOF-a Petrovgrad posvećeno petrovgradskim Jevrejima-žrtvama Drugog svetskog rata. U pozadini: red C spomenika na novoj lokaciji Jevrejskog groblja (Foto: A. Radlovački)
12. Spomen-ploča sa imenima velikobečkerečkih Jevreja koji su u međuratnom periodu (1928) omogućili svojim angažmanom preseljenje Jevrejskog groblja (Foto: A. Radlovački)
13. Spomenik-svedočanstvo o preseljenju groblja u međuratnom periodu (Foto: A. Radlovački)
14. Spomenik-obelisk u obliku Davidove zvezde, koji svedoči o poslednjem preseljenju groblja 1986. godine (Foto: A. Radlovački)
15. Detalj iz reda E (Foto: A. Radlovački)

16. Nadgrobni spomenik porodice Mangold (6.41), sa levitskim bokalom na vrhu (Foto: A. Radlovački)
17. Nadgrobni spomenici Suzane Berger (E.8) i Ane Klajn (E.9) ( Foto: A. Radlovački)
18. Nadgrobni spomenik Johana Lihtentala (11.23), predsednika Jevrejske opštine (Foto: A. Radlovački)
19. S desna na levo: nadgrobni spomenici Katarine Šnicler, rođ. Hirš (6.86), Barbare Ekštajn (6.87) i Filipa Dijamanta (6.88, okrenut naopako). U pozadini: 7. red (Foto: A. Radlovački)
20. Nadgrobni spomenici 5. reda (Foto: A. Radlovački)
21. Detalj sa nadgrobnog spomenika Mikloške Dojč (Foto: A. Radlovački)
22. Detalj sa nadgrobnog spomenika u 6. redu (Foto: A. Radlovački)
23. Pogled na severnu stranu Memorijalnog jevrejskog groblja. U prvom planu: obelisk u obliku Davidove zvezde (Foto: A. Radlovački)

## KORIŠĆENI IZVORI I LITERATURA

### Arhivska građa

Istorijski arhiv Zrenjanin, F.3 Veliki Bečkerek, grad sa uređenim Senatom 1769-1918, br. 169/1835, *Temišvarska katedralna administracija dostavlja velikobečkerečkom komesaru grada spisak Jevreja sa uputstvom da o nastalim promenama vodi evidenciju i podnese izveštaj administraciji.*

Istorijski arhiv Zrenjanin, F.3 Veliki Bečkerek, grad sa uređenim Senatom 1769-1918, br. 483 (524)/1836, *U vezi molbe Jevrejske crkvene opštine radi proširenja groblja na opovačkom pašnjaku, K. administrac. traži izveštaj Magistrata.*

### Zavičajne monografije

Milleker, Felix. *Geschichte der Stadt Veliki Bečkerek 1333-1918*, Wrschatz 1933.

Александар Станојловић (ур.), *Петровград*, Петровград, 1938.  
*Zrenjanin*, Zrenjanin, 1966.



## Zbornik radova

Војислава Радовановић, Јевреји у Банату, у публикацији: Банат кроз векове. Слојеви културе Баната, Београд, 2010.

## Periodika

Gross-Becskereker Wochenblatt (1854–1916)

Северна стража

Обнова

Банатска пошта

Банатски гласник

Млада Југославија

Rašić Slobodan, *Spomenici za dve tuge*, Revija 92, 6.10.1989.

Савић Милан, *После пресељења Јеврејског гробља у Зрењанину*, Дневник, 27.10.1989.

*Освећено ново јеврејско гробље у Зрењанину*, Зрењанин, 5.10.1990, 10.

Surla Slavko, *Otkriven „pisac“ na jevrejskom groblju*, Zrenjanin, 24.2.2011.

## Članci

Čolić D. Dragoljub, *Učešće Jevreja u razvoju privrede Banata. Prilozi za monografiju o Jevrejima u Banatu*, Zbornik 4 Jevrejskog istorijskog muzeja, Beograd, 1979, str. 111–191;

Čolić, Dragoljub D. *Jevreji u grafičkoj industriji Zrenjanina*, Zbornik Jevrejskog istorijskog muzeja 4, Beograd 1979, 193–197;

Čolić, Dragoljub D. *Sinagoga u Zrenjaninu*, Zbornik Jevrejskog istorijskog muzeja 4, Beograd 1979, 199–213;

Pejin, Atila. *Jevrejsko groblje u Senti*, Zbornik Jevrejskog istorijskog muzeja 7, Beograd 1997, 105–136.

Крчмар, Филип. *Лийой Баумхорн – њоводом 150. јодишњице рођења*, Рад музеја Војводине 52, Нови Сад, 2010, 295–307.



 am tiefsten Schmerz gebeugt, geben wir hiemit die traurige Nachricht, daß unser vielgeliebter, unvergeßlicher Gatte, beziehungsw. Vater, Bruder, Schwager, Großvater und Schwiegervater, Herr

## Ignatz S. Eisenstädter de Buziás,

geb. ung. Commerzienrath, Präsident der Temesvarer Handels- und Gewerbetammer, Mitglied des Municipalsenatschusses der kön. Friedrichs Temesvar, Präsident der Temesvarer israel. Cultusgemeinde, der „Gedera Redicha“ und des 23. israelitischen Gemeindebezirktes, 1. Director der Temesvarer Klub-Gesellschaft, Mitglied des k. k. Verwaltungsausschusses, Präses des „Moshel-et bol“-Krautaustrichungs-Berleues, u. u.,

welcher heute Morgens 9 Uhr, nach längerer Krankheit, im 62. Lebensjahre, nach 38-jähriger glücklicher Ehe sanft entschlafen ist. Die irdische Hülle des theuren Verbliebenen wird Sonntag den 9. April d. J. vom Trauerhause auf dem israel. Friedhofe zur ewigen Ruhe befristet werden.

Temesvar, den 6. April 1893.

Friede und Ruhe seiner Asche!

Lina v. Eisenstädter geb. Eisenstädter  
als Gattin.

Richard v. Eisenstädter,  
Thekla v. Eisenstädter vereh. Frisch,  
Martha v. Eisenstädter,  
als Frauen.

Jaques Frisch,  
als Schwiegersohn.

Franziska v. Eisenstädter,  
geb. v. Baronyi,  
als Schwiegersohn.

Wwe Josefine Goldstein,  
geb. v. Eisenstädter,  
Hermine Bloch, geb. v. Eisenstädter,  
als Schwägerin.

Philipp v. Eisenstädter,  
Hermann v. Eisenstädter,  
Aron v. Eisenstädter,  
Anton v. Eisenstädter,  
Ferdinand v. Eisenstädter,  
Robert v. Eisenstädter,  
als Brüder.

Ignatz L. Eisenstädter,  
Carl Eisenstädter,  
Hugo Eisenstädter,  
Hermann Bloch,  
Adolf J. Blau,  
als Schwäger.

Marie v. Eisenstädter, geb. Adler,  
Fanny v. Eisenstädter, geb. Hirschler,  
Marie v. Eisenstädter, geb. Weiss,  
Ida v. Eisenstädter, geb. Eisenstädter,  
Laurav Eisenstädter geb Eisenstädter  
Hermine v. Eisenstädter, geb. Kohn,  
Julie Eisenstädter, geb. Berger,  
Rosa Eisenstädter, geb. Freund,  
Emma Blau, geb. Eisenstädter,  
Wwe Julie Stelner, geb. Eisenstädter,  
als Schwägerinnen.  
Dora Frisch,  
Alaisla Frisch,  
Irene v. Eisenstädter,  
Margit v. Eisenstädter,  
als Gattin.

Tranzspenden werden dankend abgelehnt.

(14-1.)

Novinski natpis u vel.-bečkerečkom listu *Gross-Becskereker Wochenblatt* iz aprila 1893. godine, kojim porodica Ajzenšteter obavještava javnost o smrti svog člana Ignaca Ajzenštetera i izražava žaljenje tim povodom (*Vom tiefsten Schmerz gebeugt...*, *Gross-Becskereker Wochenblatt* 14, 8.4.1893, 6)



Fotografija Jevrejskog groblja neposredno pred poslednje izmeštanje 1986. godine (Foto: M. Đukanov. Istorijski arhiv Zrenjanin, F. 45 Zbirka fotografija, br. 2591)



Početak izmeštanja Jevrejskog groblja u Zrenjaninu 1986. godine (Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)



Pripreme lokacije novog groblja  
(Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)



Postavljanje betonskih temelja na novoj lokaciji Jevrejskog groblja.  
U pozadini se vide već postavljeni nadgrobni spomenici,  
kao i kapela evangeličko-reformatskog groblja  
(Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)



Nadgrobnni spomenici postavljeni u betonske temelje na novom groblju  
(Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)



Mermerni postamenti nadgrobnnih spomenika sa Jevrejskog groblja, rastureni  
prilikom izmeštanja (Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)



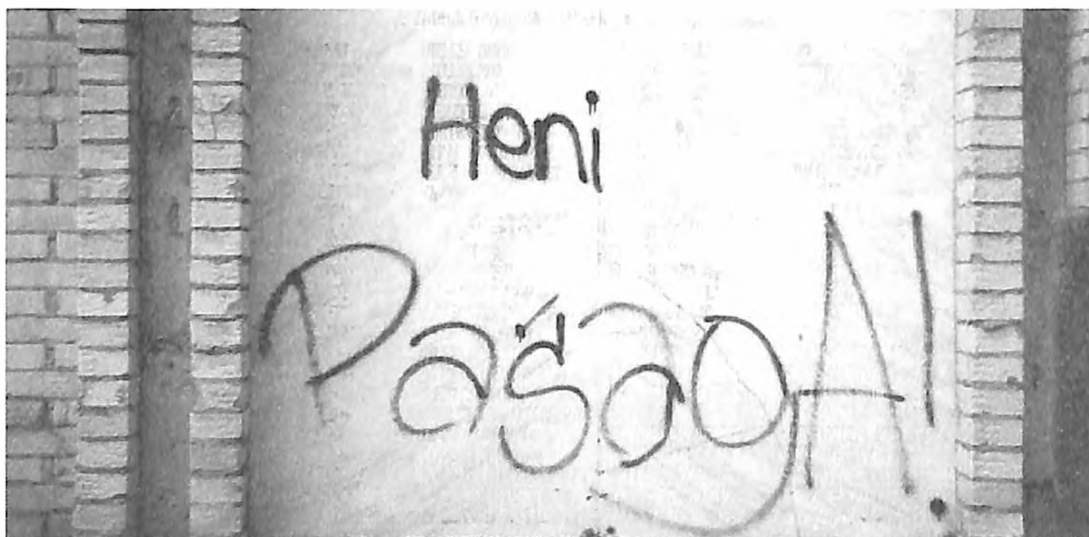
Prvi rabin Jugoslavije, Cadik Danon, na svečanosti osvećenja novog Memorijalnog jevrejskog groblja u Zrenjaninu, 1. oktobra 1990. godine  
(Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)



Kadiš za 1.200 petrovgradskih Jevreja stradalih u Drugom svetskom ratu  
(Foto: A. Greber, ljubaznošću Jevrejske opštine Zrenjanin)



Spomen-obeležje JNOF-a Petrovgrad posvećeno petrovgradskim Jevrejima–žrtvama Drugog svetskog rata. U pozadini: red C spomenika na novoj lokaciji Jevrejskog groblja (Foto: A. Radlovački)



Spomen-ploča sa imenima velikobečkerečkih Jevreja koji su u međuratnom periodu (1928) omogućili svojim angažmanom preseljenje Jevrejskog groblja (Foto: A. Radlovački)





Spomenik-svedočanstvo o  
preseljenju groblja u međuratnom  
periodu (Foto: A. Radlovački)

Spomenik-obelisk u obliku Davidove  
zvezde, koji svdoči o poslednjem  
preseljenju groblja 1986. godine  
(Foto: A. Radlovački)





Detalj iz reda E (Foto: A. Radlovački)



Nadgrobní spomenik porodice Mangold (6.41), sa levitskim bokalom na vrhu (Foto: A. Radlovački)



Nadgrobní spomenici  
Suzane Berger (E.8) i Ane Klajn (E.9)  
(Foto: A. Radlovački)



Nadgrobní spomenik Johana  
Lihtentala (11.23), predsednika  
Jevrejske opštine  
(Foto: A. Radlovački)



S desna na levo: nadgrobní spomenici Katarine Šnicler, rod. Hirš (6.86),  
Barbare Ekštajn (6.87) i Filipa Dijamanta (6.88, okrenut naopako).  
U pozadini: 7. red (Foto: A. Radlovački)



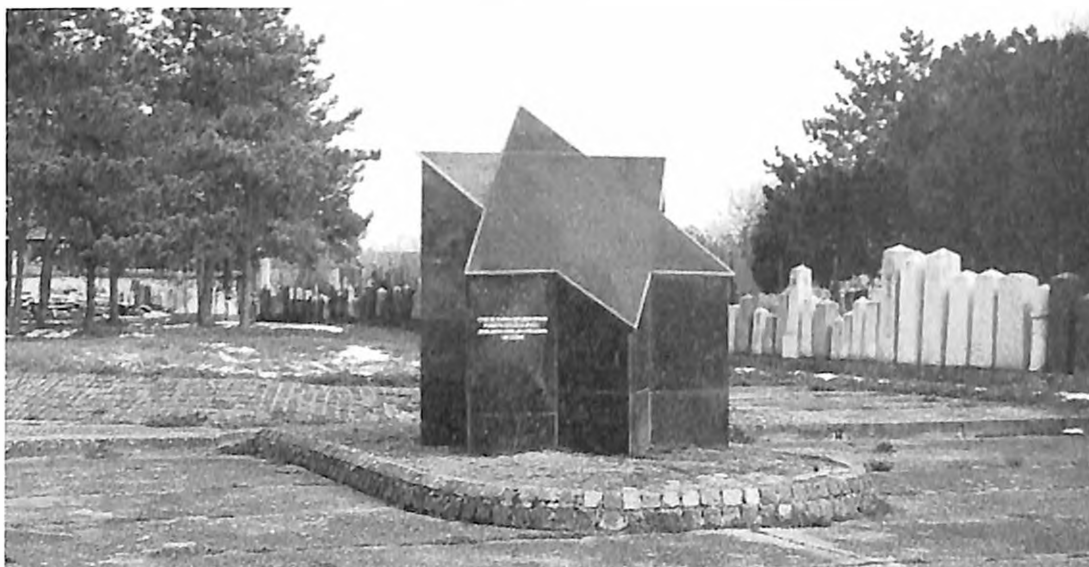
Nadgrobní spomenici 5. reda (Foto: A. Radlovački)



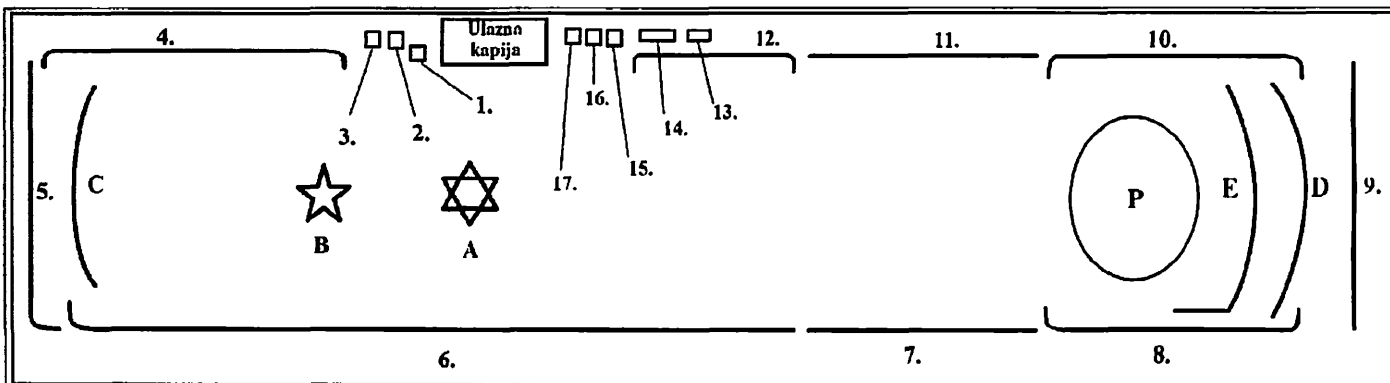
Detalj sa nadgrobnog spomenika Mikloške Dojč  
(Foto: A. Radlovački)



Detalj sa nadgrobnog spomenika u 6. redu  
(Foto: A. Radlovački)



Pogled na severnu stranu Memorijalnog jevrejskog groblja.  
U prvom planu: obelisk u obliku Davidove zvezde  
(Foto: A. Radlovački)



OZNAKA/BR. REDA	BROJ SPOMENIKA
2.	slobodnostojeći
3.	slobodnostojeći
4.	44
5.	58
6.	88
7.	68
8.	75
9.	36
10.	65
11.	49
12.	43
15.	slobodnostojeći
16.	slobodnostojeći
17.	slobodnostojeći
C	12
D	41
E	33

- 1. Spomenik - svedočanstvo o promeni lokacije groblja u međuratnom periodu.
- 13. Spomen - ploča sa imenima velikobečkerečkih Jevreja poginulih u Prvom svetskom ratu.
- 14. Spomen ploča sa imenima kltora groblja u Velikom Bečkereku.
- P Nagomilani postamenti (ostaci) nadgrobnih spomenika.
- A Spomenik - obelisk u obliku Davidove zvezde, svedočanstvo o poslednjem premeštanju Jevrejskog groblja.
- B Spomenik JNOF-a Petrovgrad, posvećen petrovgradskim Jevrejima stradalim u Drugom svetskom ratu.

Ukupan broj spomenika | 622

Plan groblja

Filip Krčmar, Aleksandar Stefanov,  
Tihomir Bogović, Aleksandar Radlovački

**THE TRAVELLING GRAVES:  
MEMORIAL JEWISH CEMETERY IN ZRENJANIN**

S U M M A R Y

The Jewish Cemetery in Zrenjanin (previously named Veliki Bečkerek and Petrovgrad) was opened in 1828, and has, in the meantime, been twice moved from one location to another. At the time of the most recent replacement, in 1986, which was accompanied with numerous weaknesses and scandals, no evidence was made of persons buried there. Along with a brief history of dislocation of the Jewish cemetery and a description of the present location, the paper presents the results of several months of research aimed at correcting this wrongdoing. The paper presents the layout of the cemetery itself and a systematization of the grave-stones, listing the names of all those buried there in the original (German and Hungarian) and Serbian orthography, as well as the topographic markings of their grave-stones within the cemetery.